

LO MON INVISIBLE

EN LA

LITERATURA CATALANA

ESPRES passá més avant trová l' ànima d' un Cavaller que era estat Governador del Vescomptat, perque havia posat confusió entre los vassalls y lo Marqués. ¹

Després se girá dit Porter y veu l' ànima d' un Doctor anomenat Misser Maduixer, que fou assesor de dit vescomptat molt temps ó molts anys, lo qual quan morí se

¹ Aixís en la copia de 1621; mes en las següents se llegeix: en la de 1646. «Y després passa més avant y trobá l' ànima de Mr. Phelip Roger de la Vila de Calella, procurador que fonch de dits vescomptats que lo Excellentíssim Marqués d' Aytona comprá dits vescomptats y dit Roger fonch lo qui posá disenció entre los vasalls y Senyor.— 1795... l' ànima de Feliph Roger de Calella, governador que fou de dit Vescomptat y fou lo primer perque lo Excm. Sr. Marqués de Itona comprá dit Vescomptat y dit Roger era ayo de don Felip Roger, (¿ de dit Marqués ?) que de poch ha que son nobles.

trobá un llibre escrit de sa ma, de memorias, en lo qual deya com ell havia sentenciat á tal y á tal, anomenantlos á tots, y aixís los posats en galeras, y las cantitats que havia hagudas y rebudas, y per quinas personas ho havia fet, y entre altres partits se 'n trobá un en dit llibre que havia rebudas 25 lliures de sentenciar un home á mort, y lo anomena. Dit llibre lo veu y tingué en sas mans propias lo Misser Pujades Doctor en dret y advocat de pobres.¹

Y diu també que veu un altre assessor de Hostalrich qu' es deya Misser Germá, assentat en una cadira de foch per haver faltat á son ofici.

Després se girá dit Porter y veu l' ánima de Mossen Gelmar Bonsoms, Notari que prengué lo seu dit acte de escancellació y aixís encontinent quel veu feu una gran exclamació dient: «Válgam Deu, Mossen Bonsoms, que hajau feta tal maldat de haber pres la escancellació del acte del debitori que mon pare y jo firmárem en poder vostre, y que mon pare quan vivia, pagá dita quantitat y li escancellareu lo acte de devitori y vos prengueren dit acte, y que no hajau assentat ni en lo marge de dit acte de debitori com teniau obligació ni en altra part que may s' haja trobada memoria, ni jo men recordi, ni mon pare vos escrigué confiant de vos, y are al cap de tant temps estant jo descuidat de assó, en virtut del tal acte de debitori, son vinguts tots los oficials d' Hostalrich y me

¹ Breu y compendiosament s' ocupa de Misser Maduixer lo manuscrit de 1646 puig en ell solament se expressa lo següent: «Y després se gira y veu un Doctor anomenat Madoxer que fonch assessor de dits vescomptats.» En cambi lo de 1795 refereix dit passatge en estos termes: «Després veu la Anima de Misser Madujer que avia estat assessor de dits Vescomptats, y quan morí dít Madujer se li trová un llibre de sa ma propia escrit, lo qual deya que avia sentenciat á mort y á galeras á tal y á tal per interessos, posant las diadas de dits sentenciats, las quantitats que avia rebudas y per las personas que ho avia fet, y entre altres partits avia rebut 25 lliures per aver sentenciat á un home que també lo anomenava, y dit Pera Porter llegí dit llibre y lo tingué en son poder lo Magnífich Doctor Pujades advocat de pobres, home digne de tot crédito.»

han pres y inventariats tots mos bens y heretats! Jo no tinch diners per pagar las despesas: los he promés que si me deixavan anar á Massanet per tot demá los portaria diners pera pagarlos, y ells son estats contents y me han deixat anar ab una manlleuta que per tot demá tinch de esser tornat.»—Encontinent lo Dimoni, que havia portat á dit Porter en lo Infern, fou aquí y digué á dit Bonsoms:—«¿ Es veritat lo que Pere Porter diu? »—Y dit Bonsoms digué:—« Sí, y per aixó estich jo en aquest lloch: per aquest acte estich jo condemnat en lo Infern. »—Y dit Porter ohint Infern, cridá grans crits de Jesus y de Maria, dient:—« Salvaume, no 'm desamparéu!—Y encontinent fou allí una legió de Dimonis los quals digueren á que era allí vingut á donarlos tals torments anomenant á aquells sants noms que ells tant aborrian, que en oirlos sols los donava més torments que lo foch que patian los condempnats; y aixís digueren á dit Bonsoms Notari, pegantli grans colps y fentli passar grans torments, que digués á dit Porter lo lloch ahont trobaria lo dit acte de escancellació de dit debitori, porque no podian sofrir á dit Porter quan invocaba los noms de Jesus y Maria. Y dit Bonsoms Notari, en lo mateix punt digué anás á sa casa, la qual tenia en la vila de Hostalrich, que en la sala de dita casa trobaria un armari y devant d' ell á set rajolas de la paret alsás desde la set fins á las dotze, que mirás y cercás bé que allí trobaria un manual petit de firmes d' actes y que á las vint y set fullas trobaria dit acte de escansellació de dit debitori per lo qual acte estava condemnat en lo Infern, per quan no lo assentá en lo marge de dit debitori, com tenia obligació, per ocasió que s' habia barellat ab son pare y per dita causa ho feu. Y oides estas paraulas dit Pere Porter digué: « Jo, donchs, só en lo Infern! » y cridá á les hores: « Jesus, Maria, no 'm desampareu. » Y los Dimonis donaren grans crits contra ell sens ferli ningun dany.

A més de assó dit Pere Porter se girá y veu alguns Doctors del Real Consell los quals ell havia conegut molt

be, y entre altres, á Misser Ubach, á Misser Puig y á Misser Benach y á molts altres, los quals quan vivian deyan que eran Deus de la terra. ¹

Després dit Pere Porter mirá de l' altra part y veu molts Notaris del criminal, entre los quals estava lo Notari que prengué la enquesta de D. Miquel Albert, que 's deya Just. ²

Després dit Porter se girá per altre part y veu un tal Sarrell ³ de Tordera, gran amich seu quan vivia, lo qual passaba grans torments, y veu molta gent, així amichs com enemichs seus, los quals eran morts havia molts anys y alguns d' ells que eran morts després que ell era exit del lloch de Tordera.

Estant aixís Pere Porter espantat de lo que veyá, sentí un gran brugit, avalot y crits, y va veure com portaven los Dimonis l' ànima d' un Cavaller Noble y ben anomenat, lo qual sempre tenia lladres y facinerosos en son castell y lloch. Y espantat de veure assó, cridá: «Jesus, Maria, salvaume.»

Luego y en lo mateix punt vingué una legió de Dimonis de diverses figuras y formas, y li digueren perque los inquietava ab ditas paraules y qui lo havia portat allí, que se 'n anás y isqués fora, y dit Porter, fentse la senyal de la creu, los digué com era entrat allí en aquell lloch y que 'l traguessen, ó que li mostrassen lo camí que ell se 'n aniria en nom de Deu. Y encontinent hi fou lo Dimoni que li havia portat y li digué á dit Pere Porter: «Quan jo te trobí, que eixias del lloch de Tordera, y me

¹ 1795. Posposats los Doctors del Real Consell als Notaris del criminal.

² 1646 y 1795... que 's deya Just, lo qual cridava molt y deya qu' ell quan vivia avia fetas molts maldats en dit procés contra D. Miquel Albert.—1795 contra dit Senyor. (En est manuscrit se l' anomena Esbert.)

³ En lo manuscrit de 1621, lo copista anava á escriurer Sarradell, puig se llegeix perfectament Sarrad de qual paraula converti la *a* en *e* y la *d* en *l* afegintne després un altre pera que fos *ll*.—En lo de 1646 diu Surell.—En lo de 1795 no existeix est passatge.

digueres y contares tots los teus treballs y jo te prometí que 't donaria ajuda y favor, tingueres ventura que aquell dia havias ohit Missa y resat lo Rosari de Maria Santíssima, y te senyares quan pujares á cavall y sempre invocares los noms de Jesus y Maria, que si no fos estat per ditas causas, jo te hauria llançat en lo estany de Sils ó en la Mar quan la passarem y no he tingut potestat, per aixó, pera ferho. Jo te he tingut lo promés en portarte á la presencia de Mossen Gelmar Bonsoms Notari, que prengué la escancellació del acte de debitori, y te ha dit lo lloch ahont posá lo manual en lo qual está contingut dit acte, y te ha dit en quin full ho trobarás: per ço es menester que te 'n tornes, que avuy es dia de St. Daniel primer de Setembre y tu desde la vigilia de S. Barthomeu estás assí, y nos donas grans treballs quan anomenas eixos noms de Jesus y Maria, que si ho sabesses t' espartarias; y aixis te torno á dir que te 'n vages. Ja trobarás antes que arribes alli que te han venut molts bens y amostrantlos tu l' acte de escancellació de dit debitori, los cobrarás: mira, vesten prest.»—Dit Porter digué á les hores:—«Jesus, Maria, y digué al Dimoni: tu que me has portat assí traumen.»—Lo Dimoni li respongué:—«Mon offici es portar ánimas y cossos al Infern, y no es mon offici trauren ningun (*)¹.

(*) Ab tot es precís convenir en que lo tal dimoni havia errat la vocació, puig segons parla de Deu y dels Sants y de la Missa y lo Rosari; mes trajos té de missioner y predicador que de enemich del nom cristiá. Francament, lo que es Porter, debia estarli mólt agrahit y ben pagat de llurs serveys y nos dona de parer que ab mes plaer li hauria fet cremar una llántia que no pas á tots los Sants y Santas de la cort celestial.

1 En los manuscrits de 1646 y 1795, se diu: «vuy es lo dia de St. Miquel de Septembre» y mes endevant, quan parla de que li han venut mólt bens, se consigna la circunstancia de «haber passat los 30 dias de temps» que li donaren. Deu fixarse l' atenció en que dits 30 dias se refereixen á la venda dels bens é hisenda pera pagar lo principal é interessos, no á las quantitats que aná á cercar Porter á Massanet, destinadas á satisfer las dietas y despesas de la curia. Per assó crech que deu dir St. Miquel y no St. Daniel, com consta en lo primer manuscrit, puig essent St. Daniel lo 1.^r de Septembre no haurian trascorregut los 30 dias que devian transcórrer

Encontinent dit Porter se girá y vegé quatre personas; ço es: un que fou Veguer de Barcelona; altre que fou assessor seu; altre que fou Notari de dit Veguer, y altre que fou Procurador Fiscal, los quals passavan grans penas per moltas maldats que havian fetas, y sufert que los Oficials fessen composicions, en especial per una que feren per una mort de un tal Carbonell, ¹ pagés de St. Just Desvern al qual trobaren mort en un bosch que 'ls gossos se 'l menjaven, y composaren y remeteren lo cas abans de fer dita mort, la qual fou feta dos dias antes, ² perque aixís fou tractat, entre los quals passaven grans penas y torments.

Després, anant seguint l' Infern, vegé Pere Porter un lloch ahont eran gran infinitat d' ànimas al devant d' un altre que seya en una cadira feta de punxas de foch y devant tenia una taula y li deyan ab grans crits y brugit y avalot: «Malehit sias, mal home, malvat y enganyador.» Y ell responia: «teniu rahó, teniu rahó, descuidau y guanyarem.» Y encontinent vegé passar dit Pere Porter devant dell gran llegió de Dimonis que ab una ma li donaven bosses de diners foguejants de foch, y ab altre li feyan les figures, rient grans rissas quan deya, patint grans dolors y orribles: «teniu rahó, ja guanyarem.» Y Pere Porter se girá al Dimoni que li avia acompanyat al Infern, y li digué que aquell que seya en la cadira de punxas era un advocat de la [ciutat] de Barcelona anomenat Mossen Ramon de la Frexeneda, lo qual pera tenir plets y donar consells, tingué en vida molts homes pagats y asselariats

pera procehir á la venda de dits immobles. Es veritat que habent despres estat malalt Porter, con se veurá luego, podia resultar lo mateix, ja que de sa malaltía no guarí fins á últims d' Octubre; mes en tal cas no podia dirli lo Dimoni, al cap dels set dias transcorreguts desde 24 d' Agost á 1.^r de Septiembre, que n' havian passat 30.

¹ Aixís en los dos manuscrits mes antichs : En lo de 1795 diu: «per la mort del Senyor Jaume Carbonell, pagés de St. Just d' Esbert.

² En lo de 1646, «apres.» (Resulta mes clar lo sentit).

que li buscaban plets y feyna y que á tothom donaba la rahó tant si la tenian com no, y que per aver malguanyats y ab frau molts diners y bens enganyant á la bona gent, estava en lo Infern assentat en aquella cadira, ahont patia molts horribles torments, y que tots los que li deyan mal home y enganyador eran aquells que en vida 'l serviren, que regoneixentse dels mals y danys que ell los avia causat lo malehian continuament, y ell, pensant que hi eren per demanarli consell y tenir plets y qüestions, los deya que tenian rahó, y que los Dimonis que cridaven fent gran brogit, y li donaben bossas de diners y li feyan les figures, també se pensaba que li volian donar plets y los deya que tenian rahó ¹.

Després veu un arbre tot foguejant, en lo qual estavan penjadas sis personas las quals foren tutors y curadors de un tal Romaguera, lo qual quan tingué edat competent, los demaná li donassen compte y rahó de la tutela y dits curadors tenian los bens y en particular una torra ab las terras, y li feren pledejar una cosa tant justa. Y un dia dit Pobill va trobar un dels dits curadors, ab lo qual prengué tanta cólera que li tirá ab un pedrenyal y lo matá dins la ciutat de Barcelona, per lo qual cas dit Pobill fou penjat essent Virrey de Catalunya lo Prior D. Hernando (*).

Després dit Pere Porter se girá, y mirant de una part á altre, veu una cosa molt horrorosa y espantosa á manera de una sinia que sempre rodava y en lloch de catúfols

¹ Est passatge no 's trova en lo primer manuscrit; mes sí ab levíssimas variants en los de 1646 y 1795.

La tradició del cástich de la cadira de punxas de foch, era mólt viva en lo poble no fa encara mólt anys: mes de quatre vegadas m' havia fet esgarrifar ointla en boca dels altres nins ab qui anaba á estudi, que sostenian, de segur per haberho oit á llurs pares, que tots los advocats estaban condemnats á l' Infern ahont seurian en cadiras de punxas, y jaurian en llits de punxas fermats ab cadenas de foch.

(*) ¿D. Fernando de Toledo, Gran Prior de Castilla en l' Orde de St. Joan? En tal cas lo fet degué tenir lloch en los anys del 1571 al 1580, durant los quals fou Virrey de Catalunya.

eran posats pare y fill, molt principals y coneguts, y vuy los que viuhen y venen d' aquells son Nobles y titulars, los quals havian estat mercaders y homens de grans diners, y quan lo un se encontrava ab l' altre, esto es, lo pare ab lo fill, s' esgarrapaven y dávense grans colps ab tanta rabia y malicia y cólera, que era tant gran lo avalot y ruido que pareixia que tot se n' entrás. Y demanant dit Porter perque 's barallaven y tant fort se pegaven, lo Dimoni que lo havia portat allí, digué que eran Pare y Fill: que lo pare quan morí deixá hereu á son fill y li maná que restituís la heretat y bens á las personas que trobaria escritas y anomenadas en lo llibre escrit de ma, per quan tots los bens y heretats que tenia y posehia eran de mal just y ho tenia ùsurpat y robat, y digué á son fill que 's fes frare si 's volia salvar. Dit pare morí y fou condemnat per ço que ell no volgué restituir, pues ho sabia. Dit fill, mort son pare, pensá que si 's fes la voluntat de son pare ninguna cosa tindria per ell y que de necessitat se avia de fer frare, feu una resolució en sí mateix dient: «Mon pare quan vivia ja sabia ell estar en obligació de restituir tots los bens que ell tenia malguanyats y de mal just. ¡Qui millor ho podria haver fet que ell mateix que sabia la veritat! Ell ne volgué gaudir y viurer espléndidament, y los ha gastat á son plaher: jo també ne vull viurer y gosar com mon pare, y ne vull trumphant y no 'm vull fer frare. ¡Se n' hagués fet ell y no hagués guanyat los bens malament que no 'm hauria de deixar en lo testament, ni manarme tal cosa! Jo faré lo mateix: deixaré á mon hereu que 'ls restituesca. A mes d' aixó me digué y maná que li fes be per la sua ánima y quiscun any li prengués Butlla de la Cruçada: jo no 'n faré res perque mon pare ó es en lo Cel, ó en lo Purgatori, ó en lo Infern: si es en lo Infern, no li ha de aprofitar; si es en lo Purgatori ell ne eixirá quan Deu será servit y haurá prou purgat; si es en lo Cel no té necessitat de ninguna cosa.»—Y per quant lo fill morí ab esta resolució, se vingué á condemnar y son portats al

Infern de la manera que veus, y quan se encontran fan lo que veus de esgarraparse y pegarse, y diu lo pare al fill: « ¡Oh, traydor! ¿no t'avia jo manat y dit en mon testament que restituisses mos bens á las personas anomenadas y escritas de la mia propia ma en un llibre que tu tingueres y llegires? Si ho haguesses fet no serias assí donantme pena y torment com me donas.» Y respon lo fill: « ¡Oh, pare malvat! ¿no teniau vos obligació de restituirho, puig ho haviau mal guanyat y fetas las maldats, y no deixarho á mi que ho fes? Vos os haguesseu fet frare y no seriam assí ni vos ni jo y aixís vos sou la causa de tots nostres mals. ¿Os haviau vos de refiar de mi, traydor y mal home? ¿No sabiau que los que de altres se refian quedan enganyats? Per ço es rahó paguem los dos, vos porque foreu lo autor de la maldat, y jo per no obedirvos y no fer lo que vos me haviau dit y manat en vostre testament.»¹

Després dit Porter veu á Misser Franquesa, que fou del Real Consell, lo qual estava en grans treballs tant per lo que habia delinquit en son ofici, com també per ser causa de que no se efectuás lo passar la assequia per la plana d' Urgell, sabent y veyent que era convenient á la redempció de tots los pobles de Cathalunya y que avent anat dit Franquesa á dita plana d' Urgell y haver vistos los llochs per ahont avia de passar dita assequia, y avent fet pagar y composit dits llochs pera fer dita trassa y obra, s'aturá ell los diners que s'havian exigit, y restaren per remuneració del treball que ell hi prengué.²

¹ Lo prescedent epissodi, un dels mes importants, sinó el que mes, en la present obreta, en los conceptes psicológich y literari, está bastant adulterat, ja que no en lo fondo en la forma. en los manuscrits de 1646 y 1795. En esta no's consigna la especie de que los descendents de estos pare y fill que tant horriblement se maltractan cada y quant 'ls toms de la roda los posant un del altre al devant, y que mercaders foren, sian al present coneguts per personas *principals, y nobles y fins titulars*. ¿Quina familia seria eixa? En aquells temps seria tot aixó fet estrany y excepcional, en los presents... mes val callar.

² En lo manuscrit de 1646 se califica á Franquesa de Jutje del Real Consell. Ab levíssimas variants l'epissodi se consigna ab los mateixos termes.

Despues veu un Jutje que fou de reclams de la Cort del Veguer, de Barcelona, lo qual feu convenir que los diners dels depósitos se depossitassen en lo Banch de Damiá Puiggener, Mercader, y dit Puiggener los donava á cambi per los dos, y aixís apenas may feya provissió en que hagués de soltar depositat, y vuy en dia, ni de la hisenda de dit Jutje, ni de Puiggener, Mercader, hi há hereu que puga demostrar bens dels tals. ¹

Per últim veu grandíssims fochs en los quals avia moltes personas de tots géneros de estaments y móltos Doctors del Real Consell y Advocats, Notaris y Cavallers, los quals quan vivian tingueren consell y s'ajustaren una y moltes vegadas en la Iglesia de St. Just de Barcelona, á fi y efecte de que no se prosseguís be la visita y no poguessen ser ells castigats. ²

Com dit Pere Porter hagués vist totas las cosas referidas, se posá á plorar dient: «Jesus, Jesus, Maria, no 'm desampareu.» Y com sentissen ditas paraulas los Dimonis vingueren y lo rodejaren dientli: «¿Qué t' havem fet nosaltres que hajas tu gosat entrar assí y volgut invocar los noms de Jesus y Maria, los quals nos fan tremolar á tots? Vesten y no nos inquietias.» ³

¹ Per diferir un tant en lo fondo la narració d' eix fet en los manuscrits de 1646 y 1795, la transcribim á continuació tal com en estos se llegeix.

«També va veurer un que fou jutje de la Cort de Barcelona, lo qual quan vivia, feu que los diners dels Depósitos se deposassen al banch de Damiá Puiggener que demaná á cambi per los dos, y dit jutje may feu provissió per soltar los diners porque granjeava sobre dells y vuy dits llibres son á la batllía. (Esta última especie sols se troba consignada en lo manuscrit de 1795).

² 1646 y 1795... St. Just y St. Pastor de Barcelona, y consultaren de proceguir (¿perseguir? ¿procehir?) contra D. Diego Claver (1795 D. Auge (¿Angel?) Cavaller) Visitador General de Catalunya, á fi de que no se fes la visita per no ser ells castigats de sas maldats y maltractes fets.

³ 1795... los dimonis li digueren: «¿Qué t' havem fet nosaltres que tu hajes gossat entrar assí, y per espay de 36 dias hajes volgut estar assí invocant los noms de Jesus y Maria que tant aborrits tenim? Avuy es St. Miquel de Setembre: vesten, no 'ns tormentes mes.

Y estant aixís dit Porter se trobá al costat d' un home mólt gentil vestit com un Romeu, mólt resplendent que portaba un bordó en las mans y li digué: «Pere Porter, vina y séguéixme.» Y donantli lo cap del bordó, lo prengué y va seguir y en un instant se trobá junt á Morvedre, en lo Regne de Valencia, y quedá tot sol en aquell puesto porque lo Romeu se li desaparagué. ¹

A les hores dit Porter restá espantat, y pensant estar en alguna part del Vescomptat de Cabrera, prengué lo camí envers lo lloch de Morvedre, y entrant en ell veu que venian pa, y tenint ell gran fam se acostá á pendren un, y posá ma á la bossa y tragué un real cathalá ² y lo doná á la reveñedora, que era una vella, pera que lo cambiás; mes la dita dona veent lo real, li digué li donás altre moneda porque ella no coneixia de quina terra era. Però com Pere Porter tingués gran fam, havia començat á menjar y veent que la dona li tornava lo real, li replicá que era bo, y que ell no 'n tenia d' altre. La dona en sentir assó comensá á cridar y avalotar de tal manera que s' aplegá molta gent y li digueren: «Home de be, lo real que vos donau, es d' una terra que es lluny d' aquesta mes de 60 lleugas y assí no prenen tal moneda, sinó castellana, que es de pes y bona, y la cathalana es curta y falsificada. ³ A les hores digué Pere Porter: «May he vist que no prenguessen la propia moneda; ¿y per ventura no estích jo en Catalunya?» Y á les hores li digueren: «Pensau ser en Catalunya y sou en Valencia, en la Vila de Morvedre.»

¹ 1795... lo tragué á Molvedre del Regne de Valencia (1646. vint lleugas de Tortosa y quatre de Valencia) no sabent ahont era, porque lo Romeu, en averli llevat lo bordó desaparegué quedant Pere Porter sol.

² 1646... ral cathalá, boscater.

³ 1646... es d' una terra que es mólt lluny d' aquesta, y assi no prenen d' aquesta moneda. Y digué ell: «May s' es vist que en Catalunya no vulgan lo real cathalá!» Respongué la gent: «Vos pensau esser en Catalunya... etc.

Y en dir estas paraulas y ointlas dit Pere Porter, caygué esmortuit (*) y perdé la paraula, estant aixís alguna hora. Y entre tant passaba gent y se aturavan, y entre altres vingué un home natural de Tordera, anomenat Jaume, lo qual era vingut per alguns negocis, y estava duptant si 'l coneixia, per veurer que estava tant flach y macilent y transit que pareixia que en aquell punt havia de espirar, y no se podia tenir en peu y pareixia que los ossos li havian de foradar la pell, y esperá á que dit Porter fos retornat, y parlant ab ell lo coneguè luego. Lo dit Jaume pagá lo pa á la dona, recobrá lo real cathalá y se 'n porta á dit Porter á la posada y li feu donar recapta necessari pera retornarlo, puig apareixia que estava del tot acabat.

Essent donchs en la posada, dit Jaume li demaná cóm y de quina manera estava aixís tant flach, d' ahont venia y quants dias havia que era fora de sa casa. Y dit Porter respongué, que per mor de Deu no li fes dir. Dit Jaume li replicá que per amor de Deu li digués. Pere Porter li digué á les hores: «Jo estich mólt cansat: demá, si plau á Deu, que será dia de St. Barthomeu que es dia assenyalat, vos ho diré.» Dit Jaume li respongué á les hores: «St. Barthomeu es ja passat: avuy es dia de St. Daniel, primer de Septiembre, y m' ho podeu dir.»

Dit Porter ohint assó perdé la paraula y quan fou retornat lo confessaren y procuraren se aquietás porque lo confessor digué que aixís convenia, y dit confessor mólt amenut lo anava á veurer y lo aconsolava de manera que dit Porter estigué mes d' un mes á cobrar la salut. Y un dia Jaume li digué li fes plaher de dirli lo promés en dirli lo que era y li havia esdevingut, que lo dia de St. Barthomeu y lo de St. Daniel eran ja passats. ¹

(*) *E caddi, come corpo morto cade.*

¹ Prescindint de mólt leugeras diferencias de paraulas, com sovint per amenut; *plascet al Senyor*, per si Deu ho vol, que's troban en las copias de 1646 y 1795, consignas en estos lo dia de St. Miquel de Septiembre, segons en altra punt tenim dit. Respecte del particular veges ó recordes lo que consignam en la *Advertencia*, describint los manuscrits de que nos han servit pera fer est estudi y donar á llum la present relació.

A les hores dit Porter se senyá y digué: «Jo, pues, desde 23 d' Agost, que es vigilia de St. Barthomeu, desde las 5 de la tarde, fins al primer de Septembre, á las 3 horas després de haber dinat, he estat al Infern sens menjar, beurer ni dormir.» Dit Jaume li digué que callás, pensant que se li havia alterat l' enteniment; empero dit Porter no deixá punt per punt de contarli lo que li havia succehit y passat per ell y lo que havia vist; pero com es cosa que ohirla apar que sia fábula, per la mateixa rahó pensaba que estava assombrat y que tenia l' enteniment alrerat. Però com dit Porter entengués que se burlaven de ell, y no 'l creyan, deya que tot lo que ell deya era veritat, y Deu N. S. y la Verge Maria, y St. Jaume apostol, que de ells era devot, y dit St. Jaume, en forma de Romeu, lo havian tret del Infern. ¹

Encontinent digué públicacament: «Encara que jo estich flach y no estich pera posarme en camí, me 'n vull anar y tornarmen á ma terra y en ma casa, y encara que me hagin venut los bens, jo 'ls cobraré perque porto claricia y amostraré com son estats mal venuts.» Y aquí mateix se 'n aná á peu del millor modo que pogué que no volgué esperar companyía.

GAYETÁ VIDAL Y VALENCIANO.

(Acabará).

¹ 1646 y 1795. Pero com es cosa que apar faula, per la mateixa rahó dit Jaume pensava que Pere Porter tenia trastocat lo judici; y coneixent dit Porter que ell se burlava y feya mofa d' ell, y que no 'l creya, digué que tot quant li havia contat era veritat y que Deu y la Verge Maria y St. Jaume apóstol, del qual era mólt devot, en forma de Romeu lo havia tret del Infern. Mes vehent que no 'l volian creurer y que tothom se 'n burlava d' ell, replicament digué: «Encara que jo estich dévil y flach y no estiga per posarme en camí, jo me 'n vull anar á la meva terra y á casa meva, y encara que me hajan venut los meus bens, confio que los cobraré per quant porto la claricia.»

UNA FESTA CATALANA

Y

UN NOU ESCRIPTOR CATALÀ

la vista tenim l' *Acta de la Sessió pública* celebrada lo dia 1.er de *Septembre de 1876 per la societat «Centro Agrícola del Panadés», pera la adjudicació de premis á la virtut.*

Es lo Centro Agrícola del Panadés, una associació, com voldriam que una n' hi hagués sisquera en quiscun dels caps de partit existents en las provincias ahont nostra llengua 's parla, ja que no exigintse altre condició pera formar part de la mateixa que esser sos membres propietaris ó conresadors de la terra, ó explotadors industrials dels fruits per la mateixa produhits; cridada está á donar grans resultats, en un pròxim esdevinidor, no sols per los llassos d' unió y germania que s' estableixen entre individus que á diverses esferas socials pertanyen, sinó també per lo que ha de contribuir á exterminar prácticas viciosas y rutinas injustificadas que, al present, que tot camina depressa, contribueixen poderosament á retardar la marxa del verdader progrés, y ab ella la riquesa y benestar del pais.

Dita associació volgué solemnisar l'acte de haberse constituït, celebrant com en son dia diguerem, una exposició dels fruits que en la encontrada del Panadés se produeixen, y una sessió pública pera adjudicar premis á la virtut.

Si las condicions de la nostra Revista nos ho permetessen, transcriuriam íntegras á sas pàginas, las del Acta en que 's descriu esta solemne festa, en que tot, absolutament tot respira la flaira y essencia de la terra catalana, desde 'l discurs d' obertura pronunciat per lo Sr. Batlle, fins al de gracias, valent y eloqüentíssim, llegit pel Secretari del *Centro* D. Josep Alvarez y Lacassaigne. Mes ja que no 'ns sia dable ferho, y fins privats nos vejам de insertar los que en llengua catalana pronunciaren D. Frederich Maciá, President del *Centro*, y nostre benvolgut mestre D. Manel Milá, que ho fou del Jurat, que á son cárrech tingué l'exámen dels antecedents que reunian, los que 'ls premis solicitaren; no podem prescindir de continuar lo del Secretari del mateix, lo jóve lletrat D. Hermenegildo Clascar y Castanys, per tant que revela un cor de poeta, y las mes propicias disposicions pera el cultiu de la llengua catalana.

Diu aixís:

SENYORS.

¡Be n' haja la inspiració felicíssima que tingué l'*Centre Agrícola del Panadés*, cuan buscant la manera de donar principi á sa existencia legal, resolgué premiar en públich concurs, las virtuts del modest treballador de la terra que, ab la suor de son colrat front, ablana sas entranyas pera que si li mostre fértil y generosa! ¡Be n' haja, si, porque 'ns proporciona aquesta dolcíssima festa y 'ns permet repositjarnos ab las flairas deleitosas que despedeix la santa caritat, flor, d' entre las que á la veu omnipotent de Deu esclataren, la mes gaya y la mes modesta.

Perque l' home que no es tan sols un teixit miserable de materia que es corromp á la freda alenada de la mort, sinó que en son frágil vas tanca un esperit immortal d' alas sempre disposas á volar á las serenas regions del infinit, com l' áliga á mes enllá del cim de las mes altas y escabrosas serras; satisfet no queda donant al cos lo pá de cada jorn que lo nodreix y fortifica, sinó que necessitant de mes abundós aliment per l' esperit, los llochs ovira y las ocasions cerca pera trobar lo que est ab veu imperiosa li demana: y per aixó es que quant incessantment, entre l' brugit de la lluita á que l' incita lo grosser materialisme, pera ofegar ab sas follas exigencias las mes precisas necessitats de l' ánima, lo codiciat aliment troba pera donarli; son cor s'anega en las mes delitosas emocions, assemejant-se al trist presoner quant cautiú en fosca cambra, logra que á sas pipellas arribe una tebia ratxada de sol.

Per so n' es digne de aplauso l' acort del naixent Centre, com lloable n' es tot quant al home ensenya á no oblidar que son destí últim té un altre espay lluny de la terra que constitueix sa present morada: tot quant despertant sos sentiments, l' acostuma á manifestarse ab obras dignes de sa naturalesa, apartantlo del risch que amenassa al arbre trasplantat en estéril rocám, que comensant per veure mimbada la sava que 'l nodreix, acaba per engendrar fruits aspres y escanyolits.

Y que fou oportuna la idea del Centre, l' entusiasme ho prova ab que fou acullida y ho demostra la protecció que se li dispensá, així que pogue ser coneguda.

En efecte; no habia encara acabat de formular son pensament, quant lo il-lustrat Ajuntament de nostra aimada vila y los senyors administradors de la festa major d'enguany, volgueren afejr un brotet mes al modest ram que dispost ne tenia, y un jorn transcorregut no habia encara de la publicació del cartell, anunciant lo concurs, quan lo senyor Diputat per nostre districte en las Corts del Regne, D. Joseph Puig y Llagostera, una mostra donant, una vegada mes, del viu interés que l' hi inspira la sort de la

terra ahont doná lo primer vagit; proposá novas recompensas pera lo jornalier virtuós, y com si la veu donada per lo Centre la senyal hagués sigut pera que esclatessen los sentiments generosos dels cors, lo respectabilíssim ministre de Deu, que á son cuidado té la Parroquia de la Santísima Trinitat de aquesta vila, oferí altre valiosa recompensa á nom de alguns de sos feligresos, que cubrint-se ab lo mantell del incognit, com sa corola amaga la modesta violeta entre las crescudas herbas del boscatje, regalant, sens mostrarse, sa puríssima fragancia; s'accontentan allargant la má al desvalit sens ensenyar lo bras á qui pertany.

Cridats los qui al concurs venir volguessen, tal volta al curt espay que se 'ls pogué concedir, ó pot ser á la falta de costum en nostra terra de celebrar tan lloables certaments, se deu que no sia gran lo nombre dels que s'han presentat; mes si una joia no es mes estimada porque tingue engastadas mes pedras preciosas, sino en quant son aquestas las mes escullidas per sa grossaria y primors, no es tant de sentir que sian poch los presentats, tota volta que es molt gran lo tresor de virtuts y moltas las riquesas que llurs mérits contenen.

Per so es que ab vera conformitat de parers lo Jurat elegit pera escullir los mes dignes de recompensa d'entre los aspirants, ab poch esfors trobá la manera de que dintre dels justos límits de la justicia distributiva, fossen tots ells premiats en los termes, que abusant de vostre indulgencia estremada, tindré l'honra de consignar.

PREMI OFERT PER L' AJUNTAMENT.

Aqueix premi que consisteix en 75 pessetas, ofert al pare que, essent natural y vehí de la present vila, tinga mes fills dedicats á la agricultura, debent esser preferit en igualtat de circumstancias, aquell que acredite ser mes po-

bre; s' es adjudicat á Joseph Domingo y Ventura, honrat llaurador de 77 anys, quals fills en nombre de quatre y altres tants nets, viuhen com éll, dedicats al art de conrejar la terra.

Avuy que los encisadors plahers dels grans centres de població atrahuen de una manera irresistible los senzills moradors dels camps, ensenyantlos á preferir al fum dels forniguers lo de las xemaneyas dels vapors, estimol y no poch se necessita pera contenir la deserció de las ja massa claras filas de las pagesías; per so cal dir, que l' Ajuntament, al proposar son premi, tingué una idea oportuníssima, així com un digne aspirant per aquell trobá en la persona d' en Joseph Domingo.

Habent resolt lo Jurat, que de las 150 pessetas ofertas per alguns parroquians de la Santíssima Trinitat s' en fessen tres sorts, so es, una de 30 pessetas y dos de 60, una de las últimas, com á merescut accessit al premi del Ajuntament, s' adjudicá á Francisco Perera y Miró, anciá de 65 anys que acreditat ne té que comptant ab cinch fills, tots cinch son pagesos, pus si bé un d' ells, obligat per la lley, debaix los pendons de la pátria lluita com á bon soldat en las apartadas regions americanas, pagés d' ofici n' es y així com tres de sos germans, que també foren soldats y serviren ab llealtat á la pátria, al retornar á sas llars, agafaren de nou la aixada; n' es de creurer, que aqueix també, ab la mateixa má ab que aixeca avuy lo fusell que mata, sabrá de nou, al conclourer lo servey, empunyar la fanga que remou las entranyas de lá terra pera donar vida mes potent als fruits que li son confiats.

PREMI OFERT PER LOS ADMINISTRADORS

DE LA FESTA MAJOR D' ENGUANY.

Aquest premi, consistent en 75 pessetas, ofert al jornaler vehí de la present vila, que essent solter y sens possehir altres bens de fortuna que el producte de son treball, s'

hagia encarregat de atendre á mes numerosa familia, observant millor conducta religiosa; per acort unánim del Jurat se adjudicá á Lluís Bertran y Escoda.

Lo Jurat per mon conducte humilíssim son cap inclina pera saludar á est verdader atleta d' heroisme y mártir del amor de familia.

Horfe Bertran de pare desde sa infantesa y segon matrimoni habent contret sa mare Madrona Escoda; en la llar mateixa de aquest vivint, es exemple de tendresa y brillant espill de bons treballadors. Morí fa dos anys son padraastre, deixant al mon per únich llegat, sos pares, pobres vellets de 80 anys l' un y de 76 l' altre, y set tendres fills qu' el major no arriba pas á tenir 15 anys; y quant lo **Ministre del Senyor** la caixa mortuoria s' emportá hont l' última esperansa y 'l consol derrer d' aquella malestruga familia sens vida jeya, pren Lluís Bertran la resolució heroica de constituirse en cap de tant numerosa familia, y fent lo propósit de donar pá á tants orfenets, es avuy la sola providencia, en la terra, dels dos pobres jayos, de sa trista mare, ferida temps fá per lo fibló de sagnolenta malaltía y de sos set tendres germanastres.

Y no solzament proveheix lo sol-licit Bertran á las necessitats físicas de tants desdixats, sinó que no content encara ab aixó, tantprompte ab robustés bastant veu als fills de son padraastre, los dedica á un ofici, fent dignes membres de la societat á uns sers que, sab Deu lo que sigut haurian, si d' ell abandonats, de porta en porta un bossí de pá haguessen tingut que anar demanant, ó bé la caritat hagués degut recullirlos, tal volta de fret transits, entre la gebra del aspre hivern.

No es estrany, donchs, no es estrany, que jorns atrás en que la fiblada de una terrible malaltía al llit de dolor postrá al generós Bertran, ploressen los pobres jayets, sos germanastres plorassen y plorás sa malaurada mare ab plany desgarrador, ovirant un esdevenidor negre com nit de tempestat: no es estrany que jó que sens conmourem he vist per la veu de la fama proclamar héroes á mi-

lers, perquè han complert los llorejats un deber mes ó menys rigurós, pero deber á la fí, mon front abaixe ab respecte y sente espurnejar mos ulls á la contemplació de aquest humil treballador, qual grandesa de cor ni ab lletres d' or escriurá l' Historia, ni ab lo retruny de cent canóns al poble ha d' esser anunciada; que en la egoista societat moderna la virtut modesta raras voltas alcanza ser regoneguda ni altra esperansa de serho se li ofereix, que la consoladora esperansa de obtenir dolsa acullida en la eterna morada del cel.

Los senyors que componen lo Jurat, condolits de la trista situació de la casi exánime mare d' en Lluís Bertran, y viument impresionats devant de tanta abnegació y filial carinyo, han resolt anyadir á las 75 pessetas del premi dels senyors administradors de la festa major, altre igual quantitat, en quant á 45 pessetas entr' ells costejadas; y en quant á las 30 restants, procedents del donatiu dels feligresos de la Santíssima Trinitat, creyent que aquestos aplaudirán la inversió que 's dona á una part del fruyt de sa generositat.

PREMI OFERT PER LO CENTRE AGRICOLA

Lo premi del Centre, consistent en 80 pessetas ofert al mosso de pagés que essent natural y vehí de qualsevol dels pobles de aquest partit judicial, haja servit més temps en una mateixa casa de camp y tinga donadas mes mostras de fidelitat y de abnegació á son principal y á la familia de aqueix, lo adjudicá 'l Jurat á Mariano Colet y Guasch, de 85 anys, viudo, natural y vehí del terme de Sant Martí Sarroca.

¡Cinquanta dos anys! Mes de mitg segle n' es passat des que 'n Mariano Colet entrá en la pagesía dita «Casa Vallés de la Riera», hont avuy encara permaneix. Si probas de vera fidelitat n' haurá donadas aqueix nobilíssim exem-

ple de constancia, lo mitg segle de permanencia en la casa de sos patrons ho diu millor que las mes eloqüents paraulas; pus pera resistir los enmatsinants oratges d' indiferentisme que tot ho omplenan en nostre temps: pera esser sempre lo mateix dins d' un período històrich com lo atravessat, qual fons lo constitueixen lluytas implacables entre fills de una mateixa pátria y malavolensas entre germans per un mateix mugró alletats, es precis estar dotat de la fortaleza de la roca que forma la illa que 'l mar apresona, quals feras onadas ni sisquera la conmóhuen; ó bé de la fusta rebessa del vell roure quals ramas per petites que sian ni 'ls vents brincan ni las tempestas son prou potents pera brincar.

¡Miréulo donchs, al tremolós jayet, que avuy conta 85 anys y no té oblidadas encara las feynas del camp! ¡Miréulo y saludéulo ab respecte, com saludéu y miréu las gegants ruinas del castell qu' s' aixeca altiu al pich de la serra! Avuy que la fidelitat no es pas la virtut que mes resplandeix contemplaulo ab veneració, y un repich de mans donéu també á son agrahit patró, que la promesa feta li 'n té de mantenirlo en sa casa pels extraordinaris serveys que li ha prestat, fins que sos ulls tanque l' ángel del etern repós.

Interpretant lo Jurat los desitgs del Senyor Puig al oferir un premi igual á qui mes se aproximés á un dels continguts en lo cartell, lo adjudicá á Jaume Marcer y Vallés, solter, mosso de la masia d' en Joseph Rafols y Rafols, vehí de Avinyonet, que comptant 53 anys de edat, 34 'n fá que serveix en la casa de aquell. Y creyent mareixedor, almenys d' un accésit á Francisco Llopart y Solé, de 38 anys, també solter, que 'n fá 30 que primé de sagal, de rabadá després y avuy de mosso de aixada serveix en lo más «Rafols dels Caus» en dit terme de Avinyonet, qual Senyora majora n' es avuy la Senyora Teresa Fontanals; li ha adjudicat 60 pessetas de las 150 que foren al Centre tramesas per lo Reverent Senyor Párroco de la Santíssima Trinitat, D. Alexandro Pí, complint lo desitgs

de sos bons feligresos; adjudicació aqueixa y la anterior, fetas després de constar justificat que per sa honradés acreditada y per son amor envers sos principals, dígnes son los premiats de aquella recompensa.

Tal es, Senyors, la distribució de premis que lo Jurat, corresponent á la distinció que 'l Centre li féu, ha cregut que debia acordarse, recordant ans de concloure, que per no haberse presentat lo cas d'empat que lo Sr. Puig y Llagostera previngué en son oferiment, no ha tingut lloch l'adjudicació de premis per tal cas per ell disposada.

¡Vingan donchs, los agraciats á rebre de mans del senyor President lo premi de que s'han fet dignes! ¡Vingan y goxosos contemplem nosaltres al pagés que content ab sa sort y aymador verdader del art de la terra, á ell dedica sos fills y sos nets: al jóve heróich y humil, qual cor exala mes enllá d'ahont lo deber exigeix, l'aroma puríssim de la caritat: al tremolós vellet, que ab sa fidelitat jamay desmentida, una protesta viva n'es contra la veleitat de nostres temps! ¡Vingan! y que en ells se miren com en brillant espill sos companys y amichs; que si avuy ditxa no logran de ser objecte del aplauso ab que esta brillantíssima reunió saludará la presencia dels agraciats; cert estich de que 's revistirán de forsa pera imitarlos y vindrán també dintre de una no llunya fetxa á igual festa que la que avuy celebrem, á esser admirats, aplaudits y recompensats. Altra festa, si, perque jo que molt espero dels afanys de quants membres lo Centre conté, y de quants en nostra terra benehida senten son cor abrasarse ab la flama del amor al prohisme; espero encara més del bon Deu, que no voldrá que la semensa avuy en bona terra sembrada, dintre d'ella quede consumida, sino que, com esdevé al petit gra de forment que 'l bech del aucellet deixa caurer en camp beñ sahonat, fará que en lo esdenidor donguia ab pródiga abundancia manadas y garbas de dauradas espigas que 'l pa son y 'l contento del home digne y honrat. HE DIT.

Quan altre cosa no fes lo *Centre Agrícola del Panadés*, y esperam que 'n farà moltes y bonas; quan altre cosa no fés que haber adjudicat los premis á la virtut, y contribuit á que esclatés á son calor, com a! calor de la primavera esclatan las plantas ocultas en la terra, est nou escriptor catalá, joyós y satisfet podria estar de haber viscut. Per nostra part, mentres ocasions esperam de aplaudir sos actes, unim nostros picaments de mans als que de segur ressonaren en lo tinell major de la Casa de la Vila al terminar lo Senyor Clascar la ben pensada y ben sentida y ben escrita Memoria en que doná compte del acort del Jurat.

***

SENSE DINAR!

I

QUAN torno lo pensament enrera pera contemplar los temps que ja foren, trovo, entre mitj de molt venturosas recordansas, una pena que molt m' afectá, no per esser la més gran, sino porque fou la primera. Aqueixa pena, que la descubreixo entre la broma dels meus recorts, la tinguí lo primer dia que 'm feren quedar á estudi sense dinar. Moltes vegadas després havia sufert tal cástich, mes cap sentí major tortura mon esperit; al contrari, sempre que reincidia y 'm deixavan sol ab los banchs, m' entristia, sí, mes era recordant mon primer dejuni correccional, sens fer gran esment del qu' estava passant.

Un drapot penjat ab agullas als faldons de la levita del mestre, que 'l passejá bona estona sens adonarsen, y fent més lo serio quant majors eran las ganas de riure que 'ns ecsitava, veyent bolejar aquell pendatxo, 'm feren vindre 'l desitj d' augmentar la boira tirantli un mastegot de paper al nas, qu' era tal, que tenia totas tres dimensions d' ample, llarch y gruixut, espléndidament complertas, y

que per assó presentava tant blanch, que la bola hi va topar y botre com una pilota etjegada contra la paret. Quan lo mestre sentí lo xech en l' ángul que forma lo nas ab la galta, tancá instintivament los ulls, y veyent després que la bala era de tant lliviana materia, y que de debó no l' havian fusellat ab pólvora sorda, com sens dupte se li ocurriria al primer instantáneo pensament, per interina providencia remogué y desordená la classe pegant cops de retgla á dret y á través, no respectant camas ni esquenas, sino que, amesura que 'ls agraciats—que quasi ho eran tots—anavan contestant ab ¡ays! adolorits al cop de retgla que rebian, ell s' hi engrescava més y no parava d' una banda á l' altre, ferint sempre, no errant may; saltava 'ls banchs, y buscava sóta las taulas, y 'ls noys, fugint, s' apilotavan, y allí, á la segura, repartia tantos sense fallarñ' ni un. Hi havia xicot que per resguardarse 'l cap lo rebia sobre 'ls dits que me 'ls hi adormia, y volguent consolarlos, li queya tal palmetada que allí ahont l' ensopegava li deixava un blau més maco que si fora fet ab pintura. Restablerta la calma, ¡calma enganyadora! vingueren las averiguacions, y havent estat dos los delictes, no sé per quina rahó de dret, no més ne va eixir un de castigat y aqueix váreig ser jo. Com en los estudis de primeras lletras no 's té idea del *esperit de cos*, resultá evident, com quatre son dos parells, que jo era 'l culpable. Un m' havia vist agafar lo paper, altre tráuremel de la boca; un tercer dispararlo, y fins si lo mestre hagués volgut apurar lo testimonial, haguera trovat qui li espliqués, millor qu' ell, la sensació que sofrí quan rebé lo cop del ignocent mastegot reproduhintli la ganyota que li feu fer.

Quan lo vaig sentir parlar castellá, ja 'm vaig fer compte que la cosa aniria molt séria, y prou me temia que darrera d' aquell discurs, tant fastigós per ell com pera mí, vindria un cástich més dolent que la seva retórica.

II

Acabada la classe, y després de cantar lo *Bendito*, tots los noys correren á buscar las gorras ó 'ls abríchs ab la gatzara que cada dia en semblant hora s' armava; y jo, que no tenia cap pressa, 'm quedí assentat en lo meu lloch, veyent ab tristesa l' alegría dels demes y sentint per primera vegada quant agut es lo dolor de la desgracia veyentse rodejat del contentamen y felicitat dels altres.— «¡Ay, pobre, que 't quedas sense *bucólica!*»—me deya algun ab afectada compassió: perque també entre 'ls noys ni há de tant infelissos que s' alegran de las desgracias agenas.—«No estigas trist,» me deyan la major part; «ja 't portarém pa y postres á la tarde;»—y se 'n anaren tots ab l' ajudant, renovantme ab senyas, desde la porta, la promesa de pensar ab mi!

III

Una volta vaig estar sol, vingué lo mestre y 'm feu passar á un quarto de sostre altíssim, plé ab trastos y que rebia claror escassa per un finestral de vidres petits y verdosos, units en quadro per llencas de plom.

Al veurem tancat en aquella cofurna, lo cor se 'm oprimí, y abundantas llágrimas ompliren mos ulls... Passaren llarchs moments que no vegí res: mas llágrimas, com si 's convertissen en llumenetas, no més deixavan veurer lo meu entorn plé de bellugadissas y estrelladas espurnas.

Com lo plorar també es un consol, y allí ningú me 'n dava d' altre, sentia que 'l plor m' aliviava. Acabaren mas llágrimas á la fí, y dissipada algun tant aquella explosió del sentiment, comensí á veurer lo que 'm rodejava y á fersem més penosa aquella soletat.

Llargas, interminables eran las horas; ma vista ociosa 's posava en las ennegridas parets del pati, y ficsantse ab

insistència en un punt dat, hi representava, y realment hi veyia, dibuixos fantàstichs ó figuras que jo anava buscant-hi relació de formes fins á combinar los més rars capritxos. Exaltada ma imaginació ab aquell exercici; la tristesa del lloch, sa claror escassa qu' anava minvant insensiblement, lo defalliment que mon cos sentia per debilitat, acabaren per impressionarme, que plé de supersticions esferehiment, veyia per tot horrendas figuras que 's bellugavan y que, fascinat jo, anava seguint sos moviments ab més insistència quant major era mon espant... Aterrat, y no gosant mirar enderrera, perque 'm semblava qu' entre 'ls trastos hi havia també fantasmas que esperavan que 'm mogués per agafarme, 'm posí á cridar, y tant pavorosos serian mos crits, que acudiren desseguida á tráurem d' aquell calabosso, y m' enviaren á casa.

IV

Al sortir al carrer, la llum del sol ponent m' ofengué la vista; veyia que ja eram á la tarde, y no me 'n podia dar compte. Jo veyia una claror que no la podia definir; pera mi cambiava la llum l' aspecte de la Ciutat quan lo mestre venia á cercarme després de dinar, com sempre trovava certa claror diferenta, cert no sé qué, que al despertarme, savia distingir los dias feyners del de festa.

Aquell dia no havia tingut, pera mi, solució de continuïtat, si aixís val á dirho, y 'm trovava á la tarde bruscamment, sense haver anat á casa á dinar y volguent creure, sens poguerho, qu' eram al dematí.

V

Quan vaig haver besat la mà als meus Pares, que severament me reberen, lo Pare 'm va dir:—«Vagi á dinar y després parlarém vosté y jo.»—¡Quin dinar més trist fou aquell! ¡quin pes més gran tenia al cor! ¡Deu meu,

tenia set anys! altres pesars m' han conturbat: he vist germanets meus anarsen al cel; ab llàgrimas als ulls he recordat lo tresor de sas gracias, las caricias que 'ns feyam, nostres jochs; y entre aquells dolços y ben tristos recorts, sempre s' hi ha barrejat, com pena que crida altre pena, la memoria d' aquell dia.

Ma pobre mare, tant conmoguda com jo, me portava lo dinar; la escudella era espessa y no la volguí; me portá altres viandas, y fins recordo ¡oh, bona mare! que 'm feu algun extraordinari que tampoch vaig poguer tastar.

Me deixá anar á jugar, mes jo no 'n tenia ganas; y al veurem tant quiet, assentat en lo llindar de la porta, venia freqüentment á posarme la má al front, demanantme si tenia mal de cap. Jo temia anarmen al llit; los fantasmas no s' apartavan de ma imaginació... No sé res més.

L' endemá torní á estudi. Durá molt temps que no rebí ni una reprensió; vaig guanyar premis per aplicat; lo mestre 'm pegava copets á las galtas, y 'm feu *corrector* y fins crech qu' arrivá á olvidar la mala partida del *mastegot*; si bé jo, en quan li mirava la cara, me 'n havia de recordar á mon despit.

Si altres voltas després poguí quedarme sense dinar ó fins á la *una*, foren, ó per desaplicació meva, ó per culpa d' algun *espieta del portal nou*; pero may més per haver faltat á la consideració y respecte que 's deu al mestre, per més que fos ridicul, ó que 'm pensés qu' era injust, peguissin ó arbitrari.

EMILI VILANOVA.

Setembre de 1876.

LA NOVELA

I

El fer eix breu estudi de la novel·la no 'ns proposem altre cosa que unas quantes observacions sobre eix gènere de literatura, tan estés, tan cultivat, tan apreuhat y al mateix temps tan combatut. Lo renaixement català fins ara na viscut més de la poesia que dels treballs en prosa; d'eixos, poch relativament n'hi há, y si donem una vista al camp de la novel·la, 'l veurem poch menos que desert, casi bé ningú se 'n recorda: pocas novelas modernas tenim, mes si dirigim nostra vista avans del renaixement podem dir que casi bé no 'n veyem ni mostra. Hora seria ja de que 'ls Jochs Florals procurassen donar impuls á eix gènere de literatura, oferint algun premi á la millor composició novelesca que 's presenti; algun any s' ha fet, mes no basta.

Un inmens camp hi há per córrer en l' estudi que anem á fer, mes ho limitarem á unas petites apuntacions, á una especie d' ensaig, tocant apenas uns punts y desenvol·lant-ne alguns altres que creguem importants. Intentarem destruir primer algunas preocupacions que pesan sobre 'l

gènere de composicions que 'ns ocupa, fent veurer sa utilitat, sa importància y la íntima relació que té ab las costums dels pobles y las épocas històriques en que ha aparegut.

II

Personas molt respectables han parlat ab prevenció sobre la novela com despreciantla, ja que no anatematizantla, y fins se conta d' en Villemain que no parlava d' ella devant de sos deixebles sens escusarse avans: mes podem dir que aixó son anomalías y que no deuen tenirse en compte. Allá ahont més s' ha atacat la novela ha sigut en lo terreno moral, y s' ha dit: es immoral y corruptora, ella excita tan fortament las passions qu' arriba á portar fins al vici; en mitx de las flors de l' estil hi creix la malicia, que s' apodera de las tendras inteligencias, arrebasantlos las suaus flors de la ignocencia; ella sols viu de la passió, y entre mitx de la màgica de sas paraulas, arriba á introduhirla al fons del cor.

A tot aixó cal respondre que la novela es lo que 'l novelista, porque aquest allá hi buyda sos sentiments, sas ideas, y si aquestas son malas clar resulta que mala será la novela, y encara no sempre, porque á vegadas lo respecte al públich, la vergonya, que sempre poca ó molta ne queda al cor del home, fan que d' un autor dolent ne surti una obra bona. Lo que 's pot dir es que la novela, per sa mateixa índole, per son caràcter, per amotllarse tant bé ab la inteligencia y 'l cor del llegidor, es una arma terrible per causar lo mal en perversas mans posada; mes ¿per aixó s' ha de anatematizar? No. Cap institució que no síguia mala es responsable dels mals baix son mantell comesos, ó de lo contrari ja 's poden comensar á condemnar totas las institucions humanas, porque á la sombra de totas hi ha tret son cap asquerós lo crim.

La novela tan com es capás del mal, tan ho es del bé, lo mateix que 'l talent que l' alimenta, y no 's culpi al

gènere sino als abusos y als qui l' han causat. D' ella ha dit Cèssar Cantú: «Ella va servir á Voltaire y Diderot per arrunar, á Chateaubriand pera reconstruir; fou pintura ab en Walter Scott; epopeya del individualisme sentimental ab *Werther*, *René*, *Clorina*, *Oberman*, *Adolfo*, *Clelia*, y arsénichs de la societat ab en Eugeni Sue.» La novela es un arma poderosíssima, es lo talent posat en acció, y ja se sab lo poderosíssim que aquest es, tan per lo bé com per lo mal.

No ignorém que hi há novelas que desastrosos mals han causat, que han portat lo gèrmen del vici al cor d' ignocents sérs, y que algunas no convé que de cap modo 's posin en certas mans, lo que sols vol dir que 's proscriguen aquellas y que s' usin ab precaució aquestas altres.

III

S' ha dit, pretenent posar en ridícul las composicions novelèscas, qu' era una ocupació indigne 'l passar lo temps en llegirlas, com si fos una cosa indigne lo fixar los ulls, l' atenció, allá ahont s' hi veu la ma del talent, allá ahont per totas parts s' hi veu la realisació de la bellesa; y com si fos cosa indigne del home 'l buscar descans, expansió d' una manera lícita, recreant l' enteniment, saborejant las bellesas que en un llibre hágia sapigut escampar l' ingeni dels autors.

Jamay com á indigne 's podria culpar á una ocupació que ha sigut de tots los pobles, tots los temps y totas las civilisacions. Allá en l' antiga Grecia, veyem que 'ls joves se plauhen en sentir dels llavis dels vells fets fabulosos que 'ls hi recordan antigas glorias: res dirém de Roma, ahont ja 's coneixia la novela: res dels pobles orientals, que baix la sombra de sas palmeras, ab sa ardent fantasía, inventan narracions ahont hi brilla sa imaginació, y si nostra vista portem á la Edat Mitjana,

veurem brotar per totes parts la novela, veurém en ella cantats los grans fets, hi veurem retratat lo caràcter d' aquella época: avansan los sigles y la novela 's va perfeccionant, y sempre llegida, sempre buscada, y res hem de dir lo que respecte d' ella succeheix avuy.

Tal vegada 'ls detractors de la novela no 's recordan de sa infancia; sempre 's veu que quan 'ls noyets jugan vora sa mare, fent mil malifetas, ella no logra detenirlos, no logra ferlos estar aprop seu sino quan promet contarlos una rondalla: allavoras los veureu atents, sembla que ni respirar gosin, per no perdre ni una sola paraula de lo que 'ls hi contan. Quantas vegadas s' haurá vist que á pagés, en las llargas vetlladas d' hivern, se passa l' estona á la vora del foch contant rondallas. Y si 'ns concretém á la ciutat res haurém de dir, porque, ja no la rondalla, las novelas son tan llegidas, que tothom n' es amant.

Res més natural que l' afició á eix género literari; totes las personas hi veuen escenas agradables; allá hi há retratada la familia y la societat que 'ns rodeja.

Lo jove en la novela s' hi veu retratat, allá hi veu son cor en las planas que, ab febrosench dalé, va llegint; hi veu sos somnis de gloria, hi veu sas passions, y li mostra allá 'hont portan lo vici y la corrupció: lo vell hi veu un quadro de sa joventut, lo recort de temps passats. Lo menos instruit hi trova sempre agradables escenas porque son las de sa casa, las de la societat que 'l rodeja; mentres que l' instruit hi veu un plan escullit, una admirable lluyta de sentiments contraposats, hi veu la bellesa per tot arreu escampada: admira allá la obra del talent. De tal manera 's fa agradable, qu' eix tal volta es son principal defecte, 'ns distrau d' ocupacions sérias y més profitosas.

IV

Si tan agradable 's fa la novela, ab moltíssima facilitat se deixa á compendrer lo poch que costará al novelista infiltrar als cors dels llegidors las máximas, las doctri-

nas qu' ell vúlga. D' aquí naix lo gran mal qu' han produhit algunas, ab la mágica de l' estil, ab la lluyta de sentiments s' ha arriuat á dominar la inteligencia y 'l cor humá, l' han arriuat á extraviar, conduhintlo per desastrosos camins. D' aquí naix que moltes vegadas, lo crím, lo vici, l' assassinat, lo suicidi, hajan estat lo resultat de tals obras.

La novela ab sos negres quadros, á vegadas remou en lo cor del home l' odi, y s' aixeca est imponent; ella aconsella la venjansa, y eix desordenat sentiment domina l' ánimo; ella, ab sas voluptuosas escenas, fa que tots los sentits se senten encisats per sa mágica, que 'l cor nedi en un mar de voluptuositat, y arriba á produhir lo desordre, la passió y fins lo vici; altrás vegadas ella fa que l' home s' exalti en sant entussiasme, ab patriótichs sentiments; manté y fa creixer vigorosa nostra fe, fa renaixer la esperança en los més atribulats cors, fa estimar la virtut, y 'ns mostra 'ls desastrosos efectes del vici.

La novela es l' arma que més en joch ha posat la malicia del home; y d' indolencia 's pot culpar als que ab bons desitjos, podent, no l' han feta servir per lo bé.

No despreciable medi es ella pera instruir, ab res com ella 's pot posar en práctica aquell consell d' instruir agradant; ella pot servir pera depositar gota á gota la instrucció en la inteligencia dels que llegeixen: instrucció que costará d' esborrarse, com no s' olvida fácilmente la idea del plaher que 'ns l' ha duta.

V

Tal volta la novela es lo género literari que més formas admet; més variació en l' estil; més llibertat en lo plan; unas vegadas se 'ns presenta fácil, senzilla, desarrollantse en una breu relació, altres nos mostra ja un quadro viu, una gran escena, plena de vida é interés, y, per fí, altres idealisant sentiments, nos porta á tal estat que fortament

fa bategar nostre cor, comunicantli 'ls sentiments que fins á tan alt grau ha sapigut alsar. Ja sigui la més senzilla idea, ja un enredat quadro, ja una gran idealisació, sempre son objecte es con moure lo cor del home, los bells y senzills sentiments, ab la lluyta de una indomable passió, ja ab una ecessiva ternura.

Un género literari que tant vivament exalti l' ánimo, que tant en joch posi 'ls sentiments, que tant descrigui las passions del home, que tan interés sábiga derramar, ja 's compren l' importancia que tindrà en la literatura: la bellesa hi trova lloch en totas sas formas, per més senzilla que sia l' acció, per més elevat que sigui 'l quadro que pinti.

En la novela l' estil literari desplega totas sas galas, desde 'l més senzill, qu' es l' epistolar, fins al més florit y sublime, si bé bó es que 's deixin los dos extrems, prenent un terme mitjá; admet lo més serio y lo més jocós, y d' est últim género no pocas son las novelas que n' hi há; es un dels millors medis de la sátira: ella va immortalisar á Cervantes y de molt va servir al Pare Isla.

VI

Retrato de tota una época, retrato de las costums, lleys, Religió, es la novela, y dirém ab Chateaubriand que «un quadro de la literatura enterament aislat de la historia d' un poble, seria no més un portentós fantasma.» Es á dir, que la literatura está tan relacionada ab lo modo de ser de cada poble, que per totas parts se trasllú, y per cert que la novela no es lo género literari que menos hi está relacionat. Probarém qn' es aixís ab unas quantas consideracions:

Un poema bo es una obra nacional que 'ns dona un retrato d' aquell poble baix qual sombra ha sigut inspirat, y tant es aixís, que sempre l' assumpto d' un poema épich ha de ser nacional; també pot ser d' interés general, com *Lo Parais perdut* de Milton, la *Jerusalem llibertada* d'

en Tasso, pero los tals no son d' una nació, son de tot lo mon. Concretantnos als poemas nacionals direm que pintan un poble, pero sols pintan á grans pinselladas la grandesa, lo poder, l' heroisme d' aquella nació, pero no 'ns descriu sa vida, sas costums; y á més, de poemas épichs bons, pocas litératuras ne tenen.

La historia 'ns pot pintar la grandesa, l' heroísmo, 'ls grans fets, 'ls homes ilustres d' un estat; mes aquí 's queda; no li demaném un quadro verdader de las costums; no baixa fins á tant; descriurá alguns fets que las donan á coneixer, mes no 'ns dará un quadro de familia, un quadro de la ciutat, de poble. Lo mateix dihem d' altres géneros literaris: sols la novela y lo teatre son los pintors de las costums.

Allá ahont no arriba la historia y lo poema épich, allá hi entra la novela; 'ns pinta á vegadas la grandesa d' un poble; pero més nos descriu, si es lícit dirho aixís, la vida íntima del poble, sas virtuts, sas costums, sas debilitats, sos sentiments, sos plahers, nos mostra un quadro complert de sas costums, nos pinta y descriu la vida de familia; encara que moltas vegadas, exagerant, presentan sérs que pocas vegadas 's trovan en la societat.

Com hem dit, la novela retrata las costums; deu acabarsé ja alló de que la novela y lo teatre son escolas de las costums, cosa que ho diuhen aquells que menos ho creuhen; no ho han sigut may, son un mirall y las retratan tal com están, y algunas vegadas van á buscarlas en lo lloch més asquerós de la societat, abusos que sempre 's cometen y que son imperdonables: més enllá 'ns ocuparem d' eix assumpto, debent ara ocuparnos en senyalar la gran relació que té la novela ab las épocas históricas, concretantnos á Espanya en lo que poguém, donant alguna vistada á Fransa, quan convinga, y ab altres punts quan necessitem senyalar l' origen d' alguna classe de novela.

FRANCESCH RICMAR.

5 Janer 1877.

LO LLIBRE VERT

DE

MANRESA

B lo nom de *Llibre de privilegis* ó *Llibre vert*, ó *groch*, ó *vermell*, ó d' altre color, se guardan encara en los arxius dels principals municipis de Catalunya col·leccions diplomáticas que interessan altament á l' Historia. No han passat del estat de *códices*. ¡Son *inédits*!

Lo de Manresa es de pergamí en 4.^t major ab cubertas de fusta, clarejadas de plata y folradas de *seda verda*.

La foliació, comensan los diplomas escrits de varias mans, desde la mitat del sigle xiv fins á la fi del xvi. Ocupan 232 fullas, seguidas de 43 en blanch.

Forma lo frontispici una lámina brillantíssima de plata y or. Sota l' elm y escut d' armas reyal, está l' *escut de la ciutat*, ab que l' artista volgué figurar heráldicament lo privilegi de tenir *Llibre vert*, qual privilegi otorgat en Corts catalanas de Barcelona (1358) per lo rey En Pere 'l del *Punyalet*, obre la marxa dels demés. Aquest frontispici, atesa la configuració de l' *escut de la ciutat* y d' altres incidents heráldichs, es obra del sigle xvi ó xvii.

L' autor d' aquesta lámina ho fou probablement del *índex* ab lo qual aquella fa pessa preliminar del cos diplomátich.

L' *índex* no sempre segueix l' ordre de foliació y molt ménos lo cronológich. Es infidel no pocas vegadas en lo nom dels Reys y en lo número de las fetxas. Passa per alt alguns documents.

Desde l' any 1218 fins al 1599, lo códex diplomátich sobredit es lo més preciós tresor monumental de Manresa. Esta gran, il·lustre y riquíssima ciutat, no té encara una Historia digna d' ella. Las estimables obras, que tal assumpto en part ó en tot se proposaren, com las dels PP. Germes y Roig, de D. Víctor Balaguer, Mas y Casas, Torres y Torrents, Cornet y Mas, etc.,¹ s' han trovat desprovistas de lo millor, per no tenir llurs autors á la má una edició crítica y esmerada del *Llibre vert*; la qual actualment y ab la mira de presentarla en la próxima *Exposició universal de Paris*, no seria gayre difícil ni gravós al municipi manresá costejar ó emprendre. ¿Quí no 's dol de lo que va passar, *fa 22 anys á Tortosa?*²

Pláume donar al públich una idea senzilla y clara d' aquells diplomas valiosíssims. Molts d' ells fan per il·lustrar, ensemps que la historia, la llegislació catalana. La *série cronológica* no 'n seguiré sino despues d' haber proposat *la de foliació*, en la qual conservaré los títols del *índex vell*, quant sia possible, esmenantne de pas los errors. Primer l' análsis, luego la *síntesis*.

¹ MUÑOZ Y ROMERO en son *Diccionario bibliográfico-histórico de los reinos, ciudades, villas, aldeas y santuarios de España*, Madrid 1858 cita únicament las obras del P. Roig y Germes.

² Los conservo en atenció á la utilitat que 'n pot treure l' estudi de nostra llengua. Son viva imatge de la estructura fonética llavors estilada en Manresa. En la *Revue des langues romanes*, tomo de 1872, semblant idea no ha deixat de portar bons fruyts ab la publicació del vell *Inventari* dels arxius que tenia lo Consulat de Montpeller.

TAULA ANALITICA

I. Fol. 1 a.

«Primo un privilegi del Sr. Rey en Pere 3 de alta recordatió, ab lo qual vol que á tots los privilegis continuats en lo *libre vert* sie donada tanta fe com als originals, servat lo modo en dit privilegi contingut.»—Barcelona, 16 Octubre 1358.

Nos Petrus, Dei gratia Rex Aragonum, Valentia, Majoricarum, Sardinice, et Corcica, Comesque Barchinonæ, Rossillionis et Ceritania:

Quia per *Syndicos*, per vos probos homines et universitatem civitatis Minorissæ ad Nos *destinatos pro generali Curia quam in civitate Barchinona Cathalanis noviter celebramus* fuit nobis humiliter supplicatum ut, cum multoties contingat quod pro peragendis negociis universitatis prædictæ et aliis tradantur et concedantur aliquibus singularibus ipsius universitatis quædam ex privilegiis per Nos seu prædecessores nostros indultis et factis universitati jam dictæ, ipsaque privilegia singulares prædicti peractis negociis jam dictis quandoque penes se detineant per tantum temporis quod, per oblivionem aut aliqua, ipsa privilegia amittuntur, quod in non parvum damnum et nocumentum universitatis præfatæ cernitur proculdubio redundare,—dignarerum super iis ad occurrendum hujusmodi damno et nocumento de salubri remedio providere;

Idcirco Nos, supplicationi prædictæ annuentes favorabiliter, tanquam Rex predictus et tanquam pater et legitimus administrator inclyti et magnifici Infantis Joannis primogeniti nostre catissimi *Ducis Gerunda Comitisque Cervariæ*, tenore præsentis chartæ nostræ providemus, vobisque dictis probis hominibus et universitati ducimus concedendum quod *amodo* in Scribania publica civitatis prædictæ sit et stet *unus liber pergameneus in quo* per notarios seu scriptores ipcius scribania *scribantur registrentur*, cum auctoritate tamen Bajuli dictæ civitatis vel ejus locumtenentis præsentis vel qui pro tempore fuerit, *omnia privilegia per Nos nostroque prædecessores dictæ universitati indulta et concessa ac per Nos et nostros successores etiam concedenda; necnon quæcumque chartæ et litteræ concessionum gratiarum seu provissionum per Nos ac nostros prædecessores nostroque successores factarum vel etiam fiendarum*, decernantes dicto tenore ac etiam statuentes quod omnibus et singulis

privilegiis concessionibus gratiis ac provisionibus nostris, *quæ in dicto libro* scriptæ ac registratæ cum autoritate prædicti Bajuli Minorissæ vel ejus locumtenentis *reperientur*, præbeatur atque adhibeatur ab omnibus plenaria fides, tanquam suis *originalibus* chartis et litteris, et totidem in judicio et extra obtineant robur et etiam firmitatem.

Mandamus itaque Procuratori nostro generali ejusque vices gerenti in Cathalonia, necnon Vicario Bagiarum Bergæ ac Bergitani ac Bajulo dictæ civitatis ceterisque universis et singulis officialibus nostris præsentibus et futuris, quod hujusmodi provisionem concessionem et declarationem nostras vobis dictæ universitati teneant firmiter et observent, et non contra veniant nec aliquem contra venire permittant aliqua ratione.

In cujus rei testimonium præsentem inde fieri jussimus nostro pendenti sigillo munitam. Data Barchinona sexta decima die Octobris anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo octavo, nostrique Regni vicesimo tertio.

II. Fol. 1 b.

«Item altre privilegi del Sor Rey en Jaume, que de questes e talles communes e altres coses ordenades per los Consellers no sen puguen fer appellacions, y no sien admeses; y en cas de admissió sien declarades nulles.»—Barcelona, 1 Setembre 1323.

III. Fol. 2 a.

«Item un privilegi del Sor Rey en Jaume, ab lo qual declare los lochs de Boxadors y de Çallaumera esser de la veguería de Manresa.»—Barcelona, 12 Setembre 1311.

IV. Fol. 2 b.

«Item altre privilegi del dit Sor Rey que lo *carceller* no pugue haver, sino quatre diners per dia, de pus enprés.»—Tortosa, 18 Febrer 1316 (*v. est.* 1315).¹

En aquest diploma Manresa es anomenada *ciutat*.

¹ Sabut es que fins á l' any 1350, los documents reyls d' aquest sigle y del anterior estan fetxats per lo comput de l' Incarnació, ó *vell estil*, qui respecte del nostre compta *un any ménos desde 'l 1 de Janer fins al dia 24 de Mars inclusive*.

V. Fol. 2 b.

«Item altre privilegi del Senyor Rey Alfonso, que la ciutat es francha de cena en absentia del Senyor Rey.»
—Manresa, 13 Mars 1288 (*v. est.* 1287).

De lletra relativament moderna está desfigurat ó mal esmenat lo calendari ó fetxa del document.

VI. Fol. 3 a.

«Item altre privilegi del Senyor Rey en Jaume que en la dita ciutat sia retorn de fira.»—Barcelona, 26 Agost 1311.

Tráctashi de las *firas anuals*, que comprenian deu dias á partir de la festa de Sant Andreu. Manresa es anomenada *vila*: «Ad humilem supplicationem nobis factam per probos homines et universitatem Minorise, volentes *dictam villam suscipere incrementum* concedimus quod in Minorisa sit returnum fire seu nundinarum, quod returnum fire seu nundinarum celebretur anno quolibet perpetuo in dicto loco, in festo sancti Andree, et incipiat in dicto festo, et duret dictum returnum per decem dies continue sequentes, ita quod omnes venientes ad dictum returnum cum omnibus rebus et bonis eorum sint salvi et securi.» Firman despres del Rey com testimonis, entre altes, Don Guillem de Rocabertí, arcabisbe de Tarragona, y Don Ramon Despont, bisbe de Valencia. No es estrany, atés que al mateix temps se celebravan Corts catalanas en Barcelona.

VII. Fol. 3 b.

«Item un altre privilegi que los Consellers puguen elegir una persona per levar los talls é executar los manaments dels Consellers conforme narra dit privilegi.»—Barcelona, 1 Novembre 1323.

VIII. Fol. 4 a.

«Item un privilegi del Senyor Rey en Jaume que los térmens de Cohaner, Torroella y Castelledral son de la veguería de Manresa.»—Barcelona, 19 Abril 1315.

IX. Fol. 4 b-5 b.

«Item un privilegi del dit Senyor Rey sobre divers usos y franquetas de la ciutat. Es á modo de capítols.»—Barcelona, 22 Maig 1315.

Notable per á restablir ó averiguar lo códich dels *Manresans Usatges*.

X. Fol 5 b.

«Item altre privilegi del dit (no tal; es de Pere III) Senyor Rey que lo mostaçaph de Manresa ha semblant poder, qual han los mostaçaphs de Leyda y Valencia.»—Gandesa, 10 Juny 1337.

XI. Fol. 6 a.

«Item altre privilegi del dit Senyor Rey que lo Consell pugue comanar á la persona volrrá lo offici de mostaçaph á trienni.»—Calaf, 10 Febrer 1359.

XII. Fol. 6 b.

«Item altre privilegi del dit Senyor Rey (Jaume II) sobre los obrers.»—Barcelona, 29 Octubre 1323.

«...concedimus quod ipsi (consiliarii et jurati civitatis) anno quolibet eligant duos probos homines ex se, qui certa opera publica et comunia dicte civitatis, veluti vias publicas, platheas, cloaquis publicas et similia, intendant et fieri et exequi faciant.»

XIII. Fol. 7 a.

«Item altre privilegi del Senyor Rey en Jaume; ab lo qual stablí á la ciutat les corredures de totes coses venals é crides dels viacens de míg morabetí, y per entrada tres mils sous.»—Tortosa 18 Febrer 1316 (*v. est.* 1315).

XIV. Fol. 7 b, 8 a.

«Item altre privilegi del dit Senyor Rey que ningú, sino es de la parochia, ó ciutat, ó bany de Manresa, gose metre ví ó venema en aquella.»—Barcelona, 26 Agost 1311.

Manresa hi es anomenada *vila*.

XV. Fol. 8 a.

«Item altre privilegi del dit Senyor Rey que als ciutadans e altres de la ciutat de Manresa no sien ni puguen esser per neguns fets penorades cavalcaduras, armes, vestidures, ni caxes, ni lits, ni altres coses á ciutadans penorades scusades.»—Manresa 22 Abril 1315.

Lo Rey reivindica á Manresa en eix document son antiquíssim títol de *ciutat*, referintse particularment al diploma xxiii d' aquesta série.

XVI. Fol. 8 b-10 a.

«Item altre privilegi del Senyor Rey Pere sobre la facultat de fer llenya (que) en lo bosch de la Guardia es, y la concordia sobre açó feta.»—Barcelona, 17 Setembre 1342.

La concordia, á que 's refereix lo document, fou feta en *La Guardia*, á 16 Febrer 1313 (*v. est* 1312)

XVII. Fol. 11 a.

«Item altre privilegi del Senyor Rey Jaume, que los ciutadans puguen defendre penyores los sien stades mesos per diners hajen prestats.»—Vilafranca del Panadés, 4 Octubre (1218).

No porta l' any; però essent, com es, firmat per *Don Jaume rey d' Aragó, comte de Barcelona y senyor de Montpeller, Don Sanxo, son oncle, y Don Guillem de Cardona*, no pot menos de referirse á las Corts Catalano-aragonesas de Vilafranca del Panadés, qual constitució *de pau y de treva* (24 Juny 1218) está en lo volum III, llibre X, títol 3, de nostre Códich legislatiu. Esta constitució expresa clarament que *las ciutats y vilas reyalis* tingueren en aquellas Corts representació. Manresa no hi va faltar.

XVIII. Fol. 11 a, b.

«Item altre privilegi que los ciutadans de Manresa per ningun fet ni qüestió no puguen esser trets en judici fora

la dita ciutat, ni penyorats ni marchats per deute, pus no fos principal ó fermansa.»—Barcelona, 4 Agost 1252.

En aqueix document encara es anomenada *vila* Manresa.

XIX. Fol. 12 a.

«Item altre privilegi del Senyor Rey Alfonso, que per lo imposament de la impositió en dita ciutat no sie fet perjudici als privilegis de dita ciutat, usos y libertats de aquella.»—Montblanch, 23 Agost 1333.

La imposició per armar galeras contra 'ls moros de Granada habian acordat las Corts de Montblanch.

XX. Fol. 12 a.

«Item altre privilegi del Senyor Rey Pere sobre la fira y guiatge de aquella.»—Barcelona, 11 Janer 1284 (*v. est. 1283*).

Manresa hi es anomenada *lloch*. Las firas anuals debian durar 8 dias á partir del de la festa movable de l' Ascensió.

XXI. Fol. 12 b.

«Item altre privilegi del dit (no es Pere II, sino III) sobre los matrimonis en la dita ciutat fahedors, e de les penes dels contrafahents á dit privilegi.»—Barcelona, 25 Agost 1362.

XXII. Fol. 12 b.

«Item altre privilegi del dit Senyor Rey sobre los quatre milia sous de violari, en los quals la ciutat se obligave per lo Senyor Rey é eren dels set milia sous de la quistia real.»—Barcelona, 3 Mars 1343 (*v. est 1342*).

XXIII. Fol. 13 a, b.

«Item altre privilegi del Senyor Rey ab lo qual Manresa es feta ciutat.»—Manresa, 22 Abril 1315.

Lo Rey no fa precisament ciutat á Manresa. Regoneix que ho ha sigut de temps inmemorial, y mana extirpar l'

abús introduhit per alguns curials en la expedició de algunes lletras reials titulant á Manresa *vila*, com ja ho habem observat en los documents XIV y XVIII. cf. XX, XXXI, XXXVI.

XXIV. Fol. 13 b, 14 a.

«Item altre privilegi del Senyor Rey en Pere, ab lo qual consent que la ciutat pogués imposar certes impositions en favor de la guerra contra lo Rey dels Marrochs y moros.»—Barcelona, 10 Desembre 1340.

Confirma s' ab est document lo que tan bé han deixat assentat los Srs. Coroleu y Pella sobre las Corts Catalanas d' aquell any.

XXV. Fol. 14 a-20 a.

«Item altre privilegi del dit (es Pere II) Senyor Rey sobre lo sagrament prestador per los veguers y també per los juheus.»—Barcelona 21 Desembre 1283.

Lo document expressament se diu *fet en Corts*. Correspon en la part relativa als veguers á la constitució catalana del llibre I, títol XLVIII-8. En la part que pertany als juheus ratifica lo acordat per Jaume I. Sobre sa importancia històrica y legislativa, vegis lo document LIV.

XXVI. Fol. 20 b.

«Item una provisió del Reverendíssim Senyor en Galceran bisbe de Vich, que ningú de ciutat pugue esser tret fora lo deganat.»—Manresa, vigilia de Pentecostes (14 Maig) 1334.

La provisió episcopal conté l' excepció «*nisi de expresso nostro mandato.*»

XXVII. Fol. 20 b.

«Item altre privilegi del dit (Pere III) Senyor Rey, que ningú no pugue esser conseller de la ciutat, sino es natural de aquella, ó per sinch anys continuos no ha tingut son domicili en ella.»—Barcelona, 25 Agost 1362.

XXVIII. Fol. 21 b.

«Item altre privilegi del dit Senyor Rey que ningú, que no tingui tot son domicili en Manresa, no mete vi ni venema en ciutat.»—Barcelona 30 Maig 1344.

XXIX. Fol. 21 b.

No está registrat en l' index. Atorga 'l Rey que no puguin esser consellers de Manresa 'ls escribans públichs de la mateixa ciutat ni 'l procurador fiscal.—Barcelona, 25 Agost 1362.

XXX. Fol. 22 a.

«Item altre privilegi del dit Senyor Rey, ab lo qual done poder de imposar bans contra aquells qui treballen en la *sequia* y prenen fruytas de terras de altri.»—Barcelona, 8 Octubre 1358.

XXXI. Fol. 22 b-27 a.

«Item altre privilegi del Senyor Rey en Jaume sobre la venda del Boyatge (Erbatge y Terratge).»—Barcelona 4 Febrer 1300 (*v. est. 1299*).

Obtingut en las Corts de Barcelona per los *síndichs de Manresa* Ramon de Morera y Ramon de Aymerich. En l' Arxiu del Escorial, hi ha copia de las constitucions de aquellas Corts en sessió celebrada en lo convent de Sant Francesch á 4 de Febrer 1300 (*v. est. 1299*). L' error de Feliu, assignant en lo mateix any *Corts en Lleyda* ha provingut de la mala intel·ligencia que l' edició oficial de nostras constitucions ha donat (ll. iv, tit. xvi 6) á la declaració del Rey feta solament *ab consell de juristas* en Lleyda, 18 Juny 1300, sobre un acte de la Cort ja closa de Barcelona. Aquestas equivocacions furmiguejan en varios escriptors. Villanueva en son *Viaje literario*, (xviii, 4) 'n cita una semblant á la que censuro, demostrant que 'l bisbe de Barcelona Don Bernat Peregrí morí á 24 de Mars 1300 (*v. est. 1299*)

Manresa en aquest document també 's titula *ciutat*.

FIDEL FITA.

(Seguirá.)

ADEU SIAU

À LA DISTINGIDA ESCRIPTORA SENYORA DE RATAZZI

Vos que teniu, senyora, en vostras venas
la sanch bullenta de la noble Fransa,
la sanch que un dia batejà á l' Europa
y á vida nova vá badarli 'ls parpres;

Vos, qu' escullíreu del amor á impulsos
patria del cor en la superba Italia
y unida á un hom' sols de vos digne, foreu
per ella clau de llibertat sagrada;

Vos, que avuy dia nos honrau, veyentvos
recorre 'ls àmbits de la pobra Espanya,
oíu avants de que l' adèu vos donga
los vots ardents del trovador que 'us canta.

Vos sou, senyora, encarnació llatina.
Lo foch del sentiment crema en vostr' ànima,
la forsa varonil en vos alena
y brilla la bellesa en vostras galtas.

Al art rendiu adoració ferventa,
com un mirall de cortesia y gracia,
y de sanch noble y de prossapia ilustre
la llibertat del poble es vostra causa.

Ningú com vos mes vivament compèndia
los dons que adornan á la nostra rassa.
Sou àngel y heroina; ardenta y bella
com lo sol del Mitj-jorn que los fruits daura.

Trista es l' Espanya que trobau, senyora:
trista també trobáreu á la Italia.

Sanch raja encare de feridas nostras;
bèn abundosa va rajarne en Fransa.

Y ¡ay! Tots dos pobles varonils s' aixecan
y ab ull seré lo pervenir aguardan:

recobra l' un sas abatudas forsas
y adolescent, fá la creixensa l' altre,

y abdós ensenyan á la patria nostra
y recordan abdós á llur germana,

que rebrota gentil, vella olivera
si per son ferit tronch corra la sava.

Que plasca al Cel, que com estrella fúlgida
sia de sort, aquí, la vostra estada,
com ho fou per l' Italia benvolguda,
bressol encantador de nostra rassa.

Y en cambi de la llum benefactora
que derramin aquí vostras miradas,
desitjo pogáu veure la ventura
que 'l pervenir per los llatins ne guarda.

Que Italia, Fransa é Iberia, reunidas
veurer pogáu, fetas de nou tres gracias,
enmirallantse hermosas y contentas
del blau Mediterrani en las onadas.

J. ROCA Y ROCA.

9 Febrer 1877.

AUCELL DONA Ó FLOR

TRADUCCIÓ DEL LLIBRE CARA PATRIA

UNA noya, allá en l' Orient,
d' anyorament se moria:
Visnúu li aparegué un dia
y li digué somrisent:
—Jo puch calmar ton dolor:
de la Mort oscar la dalla,
y reanimar ta mortalla.
¿Vols naixer dona,
aucell ó flor?—

—Renáixer aucell, Senyor,
jo de bon grat ho pendría
si volar lliure podía
cantant pel bosch mon amor.
Més (diu la nina angustiada)
he vist llops en llibertat,
y mes d' un aucell tancat...
Val més morir
qu' está engabiada.

Plauríam' demunt lo pit
de mon aymador posada
esser la flor perfumada
qu' éll besés en son delit.

Mes ¡ay! la flor se mustiga
y l' olvit segueix la mort!
¡Podria ma trista sort
portárme als peus
de una enemiga!

¡Dona! ¡ay! dolosa esperansa!
Ab quin goig mare amorosa
voldria, y amant esposa,
omplí 'ls cors de benhauransa!
¡Mes tinch trist pressentiment!
...¡Amor, familia, adeussiáu!
Véure á ma filla no 'm plau
com jo morir
d' anyorament.

DAMASO CALVET.

Barcelona 14 Febrer de 1877.

ZOBEIDA

ORIENTAL, TRADUCCIÓ DE LA SENYORA DE RATAZZI

VA Zobeida la princesa
á caball de un brau corcer,
que orgullós de durla á sobre,
lo camí 's menja lleuger.
Quan sa blanca ma l' amoixa
¡Valgam Dèu, com s' estremeix!

Dú un caball que s' encabrita,
un eunuch de sabre armat;
al darrera 'ls negrets marxan
y l' escolta clou lo pas
ab l' espessa nuvolada
de la pols embolcallats.

De cop para ella la marxa,
devallant á clara font
hont s' hi abeuran las ovellas,
las ovellas y 'ls moltos:
l' herba fresca y l' aygua viva
l' hi aconsellan lo repós.

Asseguda, surtli un jove:
de jenolls cau á sos peus:
sobre 'l front dú las mans juntas,
y diu ella:—Ola ¿quí ets,
que no surto que no 't trobi
emboscat com bandoler?

—Jo 'us adoro ab tota l' ánima:
cada dia 'l mateix faig:
jo m' amago en l' espessura
pèl camí en qu' heu de passar,
y havent vist la vostra sombra
¡ay, adèu, fins l' endemá!

—Per aymarme y gosá á dir-m'ho
ets tal volta emperador,
ets sultan ó al menys califa?...
—Molt avara 'm fou la sort;
no tinch mes que ma guitarra,
no tinch mes que mas cançons.

—No sabs tú que ilustres prínceps
sas provincias m' han ofert,
y que 'l príncep de Golconda
per mí 's mor' y es fill del rey?
—No tinch mes que ma guitarra
y també 'm moro com ell.

—Qu' es ma vida molt joyosa,
qu' es mon gust veure sufrir,
que dels cors jo sé fer trossos,
que dels cors fets trossos, rich,
y que un sabi amant delira
sols ab veure un mèu sonrís?

—Vergonyós jo soch, y tímit
y altrás cosas no sè pas
que queixarme ab dol y planye'm
sens ningú sentirme may:

sols als arbres de la selva
jo 'ls esplico mos afanys.

—Mes com creure may pogueres
cantor vil, home mesquí,
qu' escoltarte jo podria?...
Perque jo 't pogués oir
ja has pensat si tens la llántia
marvellosa d' Aladin?

—Jo no tinch encants ni llántias.
Era foll mon cor omplert...
¡Mes senyora, perdonáume!...
—Jo 't perdono noblement.
¡Guardias! perque es ell, donauli
vinticinch assots no més.

J. ROCA Y ROCA.

DESENGANYS

Qu' hermosa qu' ets, tendra rosa!
¡La mes bella del jardí!
Ta blancor m' ensisa, 'm mata:
T' estimo: jo 't vull cullir
Y guardant' tota ma vida....
Vull qu' al clot vingues ab mí,
Per no anyorarte, clavada
Damunt de mon cor captiu.
¿Vols que 't culli: vols que 't guardi
Per sempre mes en mon pit?
La mes bella de las rosas
Me digué, fent un sospir:
—Si m' estimas cullme y guardam:
Si m' enganyas fuig de mí.—
Com que l' amor que sentia
Rebullir dintre mon pit
Era un amor gran, puríssim
Com l' amor dels serafins;
Cullí, enamorat, la rosa
Y, febrosench la besí:
Mes ¡ay! que 'l dolor dels llabís,
Y l' amargor que sentí
Me digueren qu' entre fullas,
Guardava la flor, per' mí,

No mes fel, no mes espinas....
Tot un infern de sufrir.

· · · · ·
La més tendra de las rosas
M' enganyava com á un nin.

¡Hermós estel de ma vida:
Lo mes hermós del Empir!
Ja qu' assí 'm veus cada vespre
Gosant ab tú, embadalit,
Llençante lays de mon ánima,
Y miradas y sospirs.
Ja que saps que tant t' estimo,
Que sens ta llum jo no visch;
Ja que sabs que 'm mancan alas
Per' pujar al Paradís,
Y, d' aprop, dirte mas penas
Y l' amor inmens que 't tinch;
Baixa tu: baixa sens treva:
Hermós estel: vina ab mí.
Com d' una font llunyandana,
Com d' un ventitjol subtil
Ascoltí una veu que 'm deya,
Dins la foscor de la nit:
—Ja que se de cert que m' aymas
Demá serás ben felís.—
A l'endemá, cap al vespre,
Ple d' amor mon aymant pit,
Al cel, frenétich, ans d' hora,
Mirava, de fit á fit.....
Y tots los estels surtíren,
Surtíren com cada nit,
Menys l' estel de ma esperança
Que per matarm' no surtí.

· · · · ·
El mes hermós del estels
M' enganyava com á un nin.

Jo coneixia una nina
Mes pura que un serafí,
Mes hermosa que l' aubada,
Mes bella que un pom de llirs:

Al parlar'hi s' esglayava,
 Al guaytarla, 'ls ulls divins
 Tancava, y ab galdas roijas,
 Llansava un fondo suspir.
 Un jorn, negra recordança,
 Mitj tremolant li diguí.
 —Jo t' aymava, tendra nina,
 Ja feya temps, ab delir;
 Mes sent tú tan recatada.
 Tan pura, jamay gosí
 Contarte l' amor sens límits
 Que per' tú bull en mon pit.
 Jo t' am', t' ho juro, perdonam
 Que l' estimar no es un crím
 Y contante mas angustias
 Sembla qu' aixámplo 'l respir.
 ¿Vols estimarme, nineta?
 ¿Vols que ab tú visqui felis?—
 La nina, tota vermella,
 Ab cap baix digué que sí.
 L' endemá, plé d' esperança,
 Foll d' amor, li preguntí:
 —¿M' estimas, nineta hermosa?
 ¿Vols que ab tú visqui felis?
 ¿Recordas la prometensa
 Que 'm feres, nineta, ahir?—
 La nina ni una paraula
 Me respongué ¡trist de mí!
 Y ensemps que 'l cor se 'm partia
 De dolor y de despit,
 Una veu bronca me deya:
 —L' amor no 's trova á n' assí.—
 . . . . .
 La millor de las ninetas
 M' enganyava com á un nin.

Jovenets plens d' esperança
 Que sentiú lo cor glatir
 Ple d' amor, tanqueu los llabis:
 Callau, callau y sufriu,
 Que quant las ninas mes bellas,
 Las que semblan serafins,
 Fins aquellas que s' esglayan

Quant parlan, que 'ls ulls divins
Tancan, y, ab las galtas rojas,
Llensan un fondo suspir;
Menteixen, tot oblidantne
Las prometensas d' ahir:
Que quant estrellas y rosas
Y terra y cel j' han mentit,
Sols trovaréu desenganys
En el sigle en que viviu.

ANTONI VILA Y GUYTÓ.

Figueras y Novembre 1876.

ODAS D' ANACREONT

(TRADUCCIÓ DIRECTA Y AJUSTADA AL ORIGINAL GRECH)

LO AMOR MULLAT

Prop de la mitja nit,
En eixa hora callada
En que á la má del Bootes
L' Ossa porta sa marxa,
Y en qu' en dóls somni l' home
De sos trevalls descansa,
Llavoras presentantse
Amor, trucá á ma cambra.
¿Quí, diguí jo, á eixas horas
Aixís torba ma calma?
Obra, Amor respongué:
Sò un nin, la por aparta;
Mullantme estich, la via
En nit tant fosca he errada.
Planyentme d' escoltarlo,
Encench prompte la llantia,
Obro, y veig un bell nin,
Cego y de blancaś alas,
Portant buyrach y fletxas
Y un arch en sas espatllas.
Sentantlo prop la llar,
Ab las mias sas blancas
Mans escalfo, treyentli
De sos cabells d' or l' aigua.

Quan éll llibre 's vegé
 Del fret, dónam, exclama,
 L' arch; veurém si sa corda
 La humitat l' ha aflujada.
 Y disparantlo 'm deixa
 Ferit com de fiblada.
 Llavors, saltant, me diu
 Rient: Alègrat ara,
 L' arch resta sens lessió,
 Mès tú ferida l' ánima.

À SA LIRA

Vull celebrar á Cadmo,
 Parlar vull dels Atridas;
 Mes, ja en sas cordas sols
 Ressona amors ma lira.
 Las cordas, l' instrument
 Vaig mudar l' altre dia;
 Cantar anava á Alcides,
 Y amors me responian.
 Héroes, adèu per sempre,
 Puig ja tan sols ma lira
 Pera cantar amors
 Tè dolsas armonías.

À UN VAS DE PLATA

Ja que tan be trevallas,
 Vulcano, 'l rich argent,
 Fórjam, nó una armadura,
 Puig de combats no entençh,

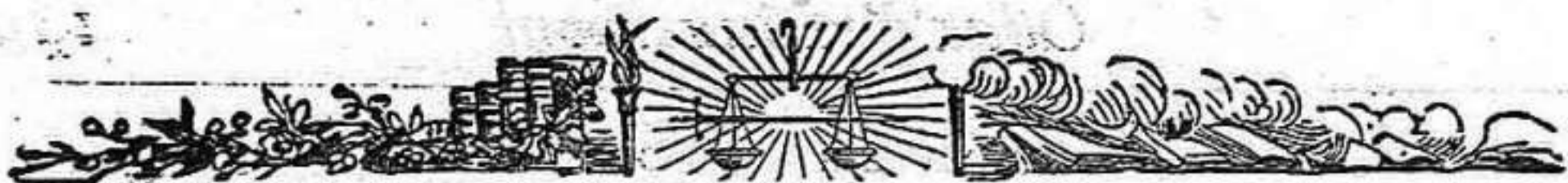

Sino un vas ample y fondo
Tant com lo pugas fer;
Mes, no en sa vora gràbes
Lluminosos estels,
Ni lo gelat Orion,
Ni l' Ossa resplendent;
Perque, ¿á mí, que m' importan
Las Pléyadas, ni menys
Los Bootes? Sols grábahi
Vinyas y reims verts.
Píntahi també las Ménadas
Bremant los fertils ceps,
Y un cup replet de vi,
Y en éll, ab daurats peus,
Trepitjantlo, á Batilo
Y Amor y Baco ensemps.

ANTONI RUBIÓ Y LLUCH.

BIBLIOGRAFÍA

TRADICIONS DEL VALLÉS.—D. FRANCISCO MASPONS
Y LABRÓS.—Imprenta de La Renaixensa, Portafer-
rissa 18, baixos.—1876.

RES cosas estima 'l Sr. Maspons sobre tota ponderació: sa familia, 'l Vallés, d' hont es fill, y la literatura popular. Aquest triple sentiment resplandeix en tots sos llibres.

L' últim que ha publicat ab lo títol de *Tradicions del Vallés* n' es prova irrecusable. Lo dedica á sa esposa en una introducció bellíssima, fragment de son delicat poema de familia, escrit ab una ternura y una espontaneitat encisadoras. Hi enclou sis narracions populars tradicionals:—*Lo fort Farell, La dona d' aigua, Le llegenda del drach, Las encantadas de Vallderrós, Lo salt de la nuvia, y Sant Miquel del Fay*,—arrancadas á aquells delitosos re-cons que son joya del Vallés y que 'l Sr. Maspons descriu de pas ab gran entusiasme y notable vivesa de tons. Y está, per fí, enriquit ab una numerosa série de notas comparativas que prouan la conciencia ab que 'l més actiu dels nostres autors de literatura popular elabora sas obras, y prouan que está al corrent de tot lo que en l' estranger se treballa en aquest ram interessantíssim, que conta ab publicacions periódicas especials y ab una bibliografía numerosa y variada.

Ara bé, ¿cóm no aplaudir, cóm no llegir una obra que 's recomana per condicions com las enumeradas?

FANTASIAS.—FELIP DE SALETA PALOMERAS CRUIXENT.
Imprenta de La Renaixensa, Portaferriça 18, baixos.—1877.

Tal es lo títol d' una nova publicació dada á llum per lo Sr. Saleta, de quí ja 'ns ocuparem temps enderrera ab ocasió de son volum de poesías, *Guspiras*.

Remitim al lector á lo que sobre aquest últim diguerem, ja que en sustancia, apart l' estar escrita en prosa, la colecció de *Fantasías* té ab aquell infinits punts de contacte. Lo Sr. Saleta continúa cultivant lo género íntim, idealista, somniador, eminentment lírich, á que tantíssim esplendor doná l' alemany Richter y que acerá ab sa mordacitat é ironía características lo famós Heine. Las simpatías que 'ns inspira aquest género literari, sense fernos desconeixen los perills á que l' esposan la futilitat y 'l conceptisme, perills de que no han sapigut lliurarse sempre ni 'ls mateixos mestres, nos fan acullir ab satisfacció la recient obra del Sr. Saleta.

No diguém res més per por de incorre en lo pecat de sogra intelectual, que no menos que ab aquesta capritxosa metàfora regala als crítichs l' autor de *Fantasías*. Sogras y crítichs son dos especies de la república familiar y de la literaria que 'l Sr. Saleta té ficats entre cella y cella, y á qui dedica freqüentíssimas carícias. ¡Deu no li tinga en conte per lo que respecta á nosaltres!

Obra també en poder nostre l' Acta de la sessió pública celebrada per l' Ateneu barcelonés en la vetlla del 30 de Novembre del any últim. Conté la ressenya dels travalls del exercici académich del 75 al 76, elegantment escrita per lo Sr. Secretari cessant, D. Joan de Arana; los programas del concurs ordinari sobre 'l tema proposat per la secció de comerç, *Causas de la postració de la marina mercant espanyola y midas que convindria adoptar pera fomentarla*,— y del concurs extraordinari artístich-industrial, ab tant acert ideat y desenrotllat per la Junta Directiva ab la cooperació de diverses Corporacions y particulars; y 'l Discurs inaugural, llegit per lo senyor President D. Manel Durán y Bas. S' estudia en ell y se resol ab un criteri filosófic eminentment espiritualista, y un criteri polítich eminentment conservador, la difícilíssima cuestió del origen y fi de la societat, y dels principis orgánichs fonamentals de la mateixa, examinantse de pas y fentse la crítica de las teorías sostingudas per las escolas més principals que contendeixen actualment en lo camp.

de la sociologia. Las deduccions qu' obté 'l Sr. Duran de semblant estudi crítich venen á sos ulls á corroborar la tésis que sustenta y en la qual assigna á la societat la missió de coadjuvar ab l' home y facilitarli la obtenció de la immortalitat de la vida futura, en la qual resideix la finalitat de la vida humana mortal.

La Comissió de monuments històrichs y artístichs de la Provincia de Gerona ha publicat en un opúscul, esmeradament imprés en aquella ciutat, un estudi crítich del interessantíssim mosaich descubert fa alguns mesos en la heretat que ab lo nom de Torre de Bellloch poseheixen en aquellas immediacions los Srs. de Mercader.

Baste dir que l' estudi, per la extraordinaria erudició y la perspicàcia de critéri de que fa gala, es digne de la Corporació en nom de la qual ha estat escrit, y dona una idea acabada de la preciosa antigalla que n' es objecte. A aixó ajuda la lámína litogràfica que acompanya al opúscul, dibuixada per lo Sr. Serra y Pausas.

Es d' aplaudir lo zel de la Diputació geronina que ha costejat la edició.

La *Academia médico-farmacéutica* d' aquesta Ciutat ha publicat en un quadern de prop de 70 planas l' acta de la sessió inaugural que celebrá 'l dia 10 del últim Janer. Conté 'l programa dels premis que adjudicará en la del any vinent, á las mellors memorias sobre *topografía médica de Barcelona, climatología de Catalunya ó d' alguna de sas regions ménos estudiadas, análisis d' alguna de las ayguas minero-medicinals de Catalunya no conegudas, plantas medicinals de Catalunya y estudi comparatiu de las mateixas ab las demás nacionals y estrangeras, designació d' un punt de la costa catalana que per sas condicions puga constituhir una estació sanitaria per tísichs*, y sobre si *Catalunya pot posar en práctica, ab més ventatjas que altres punts, la curació per medi del rahim, y, en cas afirmatiu, quina de sas regions vinícolas es la més apropiat*: la Memoria llegida per lo Sr. Secretari, D. Joan Casademunt, y 'l discurs de reglament del soci D. Frederich Prats y Grau. Al final va una llista dels membres de la Associació, que son 103 numeraris, 8 supernumeraris, 20 corresponsals espanyols y 30 estrangers.

Del resúmen de travalls del any últim, fet en la Memoria últimament citada, se despren que la Academia ha entrat en una fase de activitat digna d' encomis, y única que pot conservar-la á la altura á que deu estar, dada sa importancia y la de la ciutat en que está establerta: temas importantíssims han sigut esposats y controvertits en

lluminosos treballs que proven en llurs respectius autors no anar ressagats en la marxa general de las ciencias mèdicas y farmacèuticas, y que no han de contribuir poch á la ilustració dels professors d' aquestas, ab grans ventatjas pera la pràctica, primera y principal mira á que deuen atendre llurs esforços y llurs estudis.

Prova palpable n' es també 'l discurs llegit pèl soci Sr. Prats, qui ab gran copia de citas històrich-científicas y de consideracions especulatives, inspiradas per un bon sentit il·lustrat y exent de sistemàtiques prevenions, demostra las ventatjas que ha reportat á las ciencias naturals, y en especial á la Física, Historia natural y Química, en que més directament s' ocupa, la adopció del método experimental com á base de la inducció filosòfica que vé á elaborar y reduhir á síntesis los productes ab aquell obtinguts,—en contraposició als sistemas purament especulatius d' altrés épocas á que tant poch deu la veritable y sana ciencia de la naturalesa, padró de grandesa, ab tot y sos atreviments, dels temps moderns y en especial de la época contemporànea. Fora trabas á la ciencia y als científichs; tal es la síntesis del brillant discurs pronunciat per lo Sr. Prats, qui ha provat ab aquesta ocasió que posseheix coneixements no comuns en las ciencias á que 's dedica, confirmant lo favorable judici que de personas competents han merescut y segueixen mereixent sas observacions y apéndices á la *Farmacia operatoria* del Dr. Fors, que ab tant gran éxit está publicant.

La casa editorial Gonzalez y C.^a d' aquesta Ciutat ha publicat en un elegantíssim volum de 290 planas, una colecció de poesías castellanas degudas á la ploma del nostre amich y antich colaborador de LA RENAIKENSA, D. Joan Tomás y Salvany.

Lo Sr. Tomás versifica ab suma facilitat, y á lo que nosaltres, poch competents en la materia, podem judicar, maneja la llengua castellana ab notable correcció y soltura.

Las poesías del Sr. Tomás y Salvany proven que no s' han apagat del tot entre 'ls cultivadors de las lletras castellanas los recorts d' Espronceda y son cicle literari; aquella estrofa vehement y apassionada, de formas que oscilan entre la rotunditat y la inflor, més plena de arrebataments lírichs que de veritable sinceritat de sentiments, unitat component de bona part de las composicions insertas en la colecció mencionada demostra que son autor paga més tribut á la antigua escola romántica—y dihem antigua relativament—que no pas á las que avuy dominan en las principals esferas literarias castellanas. No vol dir aixó que 'l Sr. Tomás se mantinga completament fora d' aquestas últimas corrents; la influencia Becquer, Campoamor

y potser Nuñez de Arce, adalits principals de dites escoles, se deixa sentir, ja directament, inspirant algunes pocas composicions, ja indirectament, contribuhint á modificar en algunes altras lo caràcter primerament indicat.

Abundan, además, las poesías de circunstancias y de compromís, género linfátich á que 's mostra sobradament aficionat lo Sr. Tomás y Salvany. ¿Perqué ell, que dona provas de saber ser poeta de vols varonils y elevats en varias de sas composicions, no té de saberse sustraure á la influencia d' aquesta raquíica patuleya de poetas ó versistas que pululan per Madrid, gongoritzant banals galanterías y madrigals de tertulia molt aplaudits en aquestas, pero que careixen de tota transcendencia séria y son impropis de qui ab sas obras pretenga aspirar á alguna cosa més, que al aplaudiment de quatre senyoretas y quatre mamás embafadoras, y á la estúpida aprobació de set ó vuyt gomosos que han fet més lletras ab los peus ballant que no pas ab la ma escribint?

J. SARDÁ.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA

COMPOSICIONS REBUDAS EN SECRETARIA FINS AL 28 DE FEBRER

1. Benvinguda.—*Pax vobis*.—2. La Cansó del treball.—*Ja us dich jo que n' es bonica etc.*—3. Martiri.—*¡Ay!*—4. Al Mar.—*Mirall de Dèu*.—5. Lo Martiri.—*Si consistant adversum, etc.* (Ps. 26, 3').—6. Éxtasis.—7. Duas flors.—*Ilusió*.—8. Lo Campaner.—*Las campanas estaban suspendidas etc.* (Dickens).—9. Un esclau.—*Quants com ell aquí en la vida, etc.*—10. Cap al tart.—*Esperança*.—11. La Tramontana.—*Vent de recorts*.—12. Los fills del Rat-Penat. (Episodi històric).—*En Joan fou promés que Nos etc.*, (Crònica de Pere IV).—13. Catalunya.—*Mare nostra*.—14. Sonet.—*Labor prima virtus*.—15. Amors del altre mon.—*¡Ay!*—16. Lo Guayte de Salou. (Segle XVI).—*Escoltéu, hermosas ninas, etc.*—17. Lo cànt del Gironí.—*Gloria*.—18. La Cansó del trevall. (Balada).—*¡Avant!*—19. La dona.—*Tota amor*.

Lo que 's fa públich pera conexement dels interessats.—P. A. del C.—J. RIERA Y BERTRAN, *Secretari*.

NOVAS

A proposta de D. Víctor Balaguer y D. Joseph Amador de los Rios, la Academia de la Historia ha acordat la publicació de la série de volums referents á las Corts d' Aragó, després d' acabada la publicació dels de las de Castella que s' está terminant.

S' ha posat en escena en lo Teatro Catalá una nova producció del popular autor D. Frederich Soler, titulada *Senyora y majora*.

En la secció corresponenta nos ocuparem detingudament d' aquesta obra.

La Mañana, periódich que 's publica á Madrid, ve insertant en sa primera plana, destinada á treballs de ciencias, arts y literatura, articles d' autors catalans y referents á nostra terra, que revelan la predilecció ab que la mira aquella direcció. Ultimament ha extrac-tat l' article bibliogràfic d' altre de nostres redactors, Sr. Auléstia y Pijoan, referent al moviment literari catalá en 1876, que ha sigut també traduhit al castellá per lo periódich ilustrat d' aquesta Capital, *La Colmena*.

Lo diumenge de Carnestoltas sortí la çabalgata que cad' any en semblant época acostuma organisar-la societat *Garilan ó Taller Embut*. En luxosíssimas carretelas, tiradas algunas per sis cavalls,

anavan los individus que la constituïan ab richs y ben apropiats trajos, representant Hernan-Cortés y sós companys de conquesta, y tipos de indios mexicans. Hi figuravan també alguns individus montats, entr' ells un armat de punta en blanch, que cridava extraordinariament l'atenció, tancant la comitiva una barca, copia fidel de l'urca Santa María, célebre per haber anat en la primera expedició á l'América.

Hem vist la primera entrega de la *Historia de España* de D. Modest Lafuente, que ab extraordinari luxu publica la acreditada casa de Montaner y Simon, en la qual es de notar un magnífich cromo, copiat del códice d' en Marquillas, existent en nostre Arxiu Municipal.

Si en lo referent á las condicions materials no mes que elogis devém tributar á aquella casa, devém també expressar nostre sentiment al veure que editors catalans han escullit una obra que revela un esperit hostil á nostra terra, no solsament en alguns passatges concrets, si que en la poca importancia que dona á la historia de la Corona d' Aragó comparantla ab l'extensió ab que tracta 'ls fets de la Monarquía castellana; aixó apart de que havent sigut escrita fa alguns anys, no pot estar al nivell de 'ls descobriments històrichs ab qual ajuda podria en l'actualitat redactarse una Historia d' Espanya.

Darrerament s' han estrenat las següents produccions catalanas y valencianas:

En l' Odeon *Una nit de Carnaval*, de D. Joaquim Dimas, y á Valencia: *El abuelo del Colomet*, *Tort, sego y mut*, pessas en un acte; *La filla d' un bombero*, en dos actes y *Castells en l' ayre*, en un acte, del Sr. Arnal.

A Alicant s' ha posat també en escena una comedia en un acte, de D. Joan Colom, ab lo títol de *Lo que fa la roba*.

Merescudíssimas distincions son las que s' acaban de otorgar al distingit catedràtich y escriptor D. Manel Milá y Fontanals, de la Gran Creu de Círls III, y als no menys celebrats artistes germans Agapito y Venanci Vallmitjana, de duas plassas d' académichs de Sant Fernando.

S' ha publicat lo prospecte del *Libre de les costums generals escretas de la Ciutat de Tortosa*, preciós còdich del segle XIII, de qual única edició se'n conservan pochs exemplars, que ara va á donar á llum son Ajuntament, baix la direcció del Dr. D. Ramon Foguet, de aquella localitat. Lo text catalá anirá acompanyat d' una traducció castellana.

Catalunya li estarà agrahida á aquella benemérita corporació, per haver donat á la estampa una obra de tanta importancia pera l' historia del Dret en nostra patria.

L' Alt en Jaume d' Aragó. Ab est títol ha publicat en un quadern elegantíssim lo jove y polit escriptor D. Mateu Obrador Bennassar, lo seu bell romans histórich, premiat ab la medalla d' or que oferiren los mallorquins aymadors de las glorias y la llengua patria en lo certámen de Valencia pèl sisé centenari de la mort del rey en Jaume.

Ha aparegut de nou á Valencia, en un volum de 208 páginas, *Lo Rat Penat, calendari llemosí corresponent al any 1877*, que á semblansa del *Calendari Catalá* fa ja tres anys que publica ab bon éxit en aquella capital, lo distingit escriptor D. Constantí Llombart. Junt ab trevalls d' aquest senyor s' hi veuen: composicions en prosa (y entre ellas alguns curiosos documents histórichs) de la Sr.ª D.ª María de Belloch y dels Srs. Bodria, Careta y Vidal, Carboneres, Farré y Carrió, Maspons y Labrós, Orga, Reig y Flores y Sitjar (D. Joaquim), y bonicas poesías de la Sr.ª Agna de Valldaura y del Srs. Briz, Balaguer (D. Víctor), Burguet, Cebrian, Codonyer, Escalante, Ferrer y Bigné, Galiana, Iranço, Llorente, Llorca, Lluch Soler, Malli, Monçó, Picó, Riera y Bertran, Reventós, Roig y Civera, Sanmartin y Aguirre, Tarongí y Cortés, Torres y Orive y Uséra. Molt contribueix esta publicació á la renaixensa de las lletras valencianas, aixís es que son colector mereix los aplaudiments y l' ajuda de tots los catalanistas, en nom dels quals lo felicita de cor la redacció d' esta Revista.

La Reyal Academia de Bonas Lletres d' esta Ciutat ha elegit últimament socis honoraris de la mateixa, als Srs. D. Joaquim de Negre

y Cases, D. Joseph Balari y Jovany, D. Joaquim Riera y Bertran, D. Antoni Elias de Molins, D. Joseph Coroleu é Inglada y D. Joseph Pella y Forgas, aixís com numeraris á los ja honoraris, D. Celestí Barallat y Falguera y D. Antoni Aulestia y Pijoan. També foren nombrats socis corresponsals los ilustrats escriptors estrangers, D. Joseph Pittré de Palermo, D. Matías de Martino de Noto, (Sicilia) y D. Adolfo Mussafia de Viena, (Austria)

Les Chroniques de Languedoch han conclós la publicació de *La Visite de la Cathedrale Saint-Bertrand de Comminges en 1627*, á la vegada que han iniciat, ab lo títol de *Les Rivières du Languedoch*, un extracte de la obra de *Papirus Massonus: Descriptio fluminum Galliae Paris 1618*, traduhit per P. Jonain.

Lo *Polybiblion* ha extractat l' últim cartell de nostres Jochs Florals.

D' altre part, l' últim fascicle de la *Revue des langues romanes* conté en la secció de *Dialectes anciens*, una colecció d' *Anciennes enigmes catalanes* (xviie siecle?) per D. Manel Milá y Fontanals; y *Trois formules de Conjuración en catalan* (1397), per Alart.

La *Revista de la Universidad de Madrid* continua publicant la *Historia de los establecimientos de Enseñanza en España* per don Vicente de la Fuente, en que tracta de com *El estudio de la Teología principia á tener cabida en las Universidades y se aumenta en ellas la influencia Pontificia*, y compren los següents párrafos: 1.º *Fundacion de la Universidad de Huesca* (1354); 2.º *Creacion de las facultades de Teología en las Universidades de España*; 3.º *Concesiones Pontificias á Universidades*; 4.º *Cópia de algunos privilegios aludidos en los párrafos anteriores*. També en ella ha donat á llum en quatre assahonats articles, un estudi de *Cronología sagrada*, titolat: *Datos para fijar el año del Nacimiento de Cristo, de su bautismo, pasion y muerte*, per D. Just Barbagero, Catedrático de Sagrada Escritura de la Universidad Central.

Hem rebut lo programa del concurs de projectes pera la construcció d' un edifici destinat á las Institucions provincials de ins-

trucció pública, que en un elegant quadern ha publicat la Excma. Diputació. L'índice es lo següent:

I. Programa del concurso —II. Programa de las condiciones que debe reunir el edificio.—III. Plano del solar en que ha de emplazarse la construcción.

Prometém ocupárnosén extensament.

Ab la publicació d' aquest número coincidirà la surtida d' un volum de poesías titolada *Mel y Fel*, del conegut novelista y poeta D. Joaquim Riéra y Bertrañ.

La Junta Directiva de la societat dramática *Lo Rector de Vallfogona*, que presideix lo entussiasta catalanista D. Ricart Poch y Cortes, ha ressenyat en un luxós quadern la vetllada literaria donada per dita societat lo dia 2 de Octubre del any darrer en obsequi als poetas premiats en lo certámen de la Mercé.

Hem rebut lo número de nostre estimat colega *La Llumánera de Nova-York*, referent al present Febrer. Hi figuren notables treballs en prosa y vers; entre 'ls primers un article de fondo en que aquella catalanista redacció aboga calurosament en favor de la formació d' una Academia catalana pera unificar la gramática de nostre idioma, idea que hauria efectivament de cridar l' atenció de nostres autors ja que fora sa realisació un gran pas en pro de la literatura. En la secció de grabats n' hi ha representant la festa literaria celebrada per l' Associació literaria de Geroná en lo passat any y la copa oferta com á premi per la Junta Directiva; la instalació dels Srs. Sert germans y Solá, en l' Exposició de Filadelfia, y un pessebre en una casa de Barcelona, grabat qu' havia publicat ja son autor, lo senyor Cusachs, en la ilustració nort-americana *Daily Graphic*.

Per la iniciativa del Arxiduch de Austria Lluís Salvador, magnat erudit y entussiasta de las cosas de Mallorca, que ha publicat una obra fruyt de sos estudis sobre aquella illa, se celebraren en ella en lo passat mes de Janer festas en conmemoració del sisé centenar de la fundació del colégi de Miramar per lo immortal Ramon Llull.

Formarén part principal de aquellas festas, ceremonias religiosas,

que se celebraren lo dia 18, y lo dia 23 tingué lloch la sessió literaria en que ab assistencia de las principals Autoritats, se llegirer composicions en prosa y vers alusivas al acte, descollanthi una Memoria histórica de Miramar, del eminent escriptor D. Joseph M.ª Quadrado.

Digne de universals aplaudiments es lo procedir del Arxiduch, que en mitj de las altas esferas de sa posició se dedica ab tanta constancia á conservar los recorts històrichs de nostra germana, la principal de las Balears.

Editada per l' Excm. Sr. D. Joseph Gil Dorregaray y baix la direcció del erudit escriptor D. Francisco M.ª Tubino, ha vist la llum pública á Madrid *La Academia*, revista de la cultura hispano-portuguesa, latino-americana. Dats los grans coneixements que adornan al seu Director, molt podém esperar d' aquesta publicació si al extremat luxu y bon gust de la part tipogràfica ajunta 'l ser eco fidel del moviment intelectual de *tota* Espanya. Los números publicats de aquesta revista satisfan per complert nostra aspiració; no fa com casi todas las revistas madrilenyas, que venen á esser reflexo no més de lo que passa en la capital de la nació, no parlant, pot ser per ignorancia, en cual cas es disculpable, de nostre país.

Continúa sortint ab gran regularitat la revista quinzenal d' Agricultura, que, redactada en catalá, se publica en esta ciutat, baix la direcció del distingit périt agrónom D. Francisco X. Tobella. De dita publicació ne van sortits quatre números, y lo dissapte propinent se repartirá lo quint, qual sumari se pot veure en la p'ana tercera de las cubertas d' esta revista. Se suscriu en la llibrería de Verdaguer y en l' administració de *La Renaixensa*.

Lo sumari del número 8 de *La Familia cristiana*, es lo següent:
 I. Conversiones en Lóndres. Traducció de *La Defensa de la Sociedad*.—II. Catecisme, per *Un Rector de la montanya*.—III. Lo bon mestre, (noveleta) (continuació), per *M. L. J.*—IV. Exemple moral, per *V.*—V. Secció piadosa.—Santa Irene, verge.—VI. Salm. (Poesía.), per *Ramon Bassegoda*.—VII. La mort del just. (Poesía.) per *Joseph Llorens y Riu*.—VIII. Secció de Novas.

Ab motiu de la vinguda de S. M. á Barcelona, l' Ajuntament ha acordat la impressió d' un volum de poesías, degudas á la ploma dels mes notables ingenis barcelonins que durant lo present segle han cultivat la literatura. Segons noticias, entre 'ls autors que figuran en la secció catalana, 's contan los Srs. Briz, Balaguer, Rubió y Ors, Soler (Pitarra), Barallat y altres. Es digna d' aplauso la idea de la Corporació municipal.

Ab un éxit extraordinari se doná 'l diumenge 25, en lo gran teatro del Liceo, la primera representació de la célebre ópera *Aida*. Una execució brillantíssima fou la que li capigué y que 'l públich premiá ab atronadors aplausos. La ópera ha estat presentada ab extraordinaria propietat y luxo. La empresa del Liceo doná provas de que en materia de representacions escénicas, Barcelona está á l' altura de las primeras capitals d' Europa, y per aixó mereix una sincera felicitació.

SUMARI

GAYETÁ VIDAL VALENCIANO.	Lo mon invisible en la literatura catalana.	81
XXX.	Una festa catalana.	94
EMILI VILANOVA.	Sense dinar!	104
FRANCESCH RICMAR.	La novela.	109
FIDEL FITA.	Lo llibre vert de Manresa.	116
J. ROCA Y ROCA.	Adeu siau.	126
DAMAS CALVET.	Aucell dona ó flor.	128
J. ROCA Y ROCA.	Zobeida.	130
ANTONI VILA Y GUYTÓ.	Desenganys.	133
ANTONI RUBIÓ Y LLUCH.	Odas d' Anacreont.	137
JOAN SARDÁ.	Bibliografia.	140
	Consistori dels Jochs Florals.	145
	Novas.	146

LA MISTERIOSA

CERTAMEN DE 1877

LLISTA DE LES COMPOSICIONS REBUDES EN SECRETARÍA FINS AL MITX DIA D' AHIR, EN QUE QUEDA TANCAT LO TERME D' ADMISIÓ.

1. Mos amors.—*A la mare del amor hermós.*—2. Jesús als pecadors.—*Apreneu de mí.*—3. Llevant Deu.—4. Nit de S. Joan.—*Per la virtut que Deu vos ha donat.*—5. La cançó dels Catalans.—*No n' es morta no, etc.*—6. Las dos ratapinyadas.—7. Una visita estranya.—*Sempre sospir etc.*—8. Ideal.—*Lasciate ogni speranza.*—9. ¿Vindrás?—*Qui fos ab tu á la Masía.*—10. Los pessebres.—*Quadro de costums populars.*—11. Joguinas.—*¡Ara hi fossem!*—12. De nit.—*Una mes.*—13. L' estel de la Esperansa.—*Una mes.*—14. Lo follet.—*Una mes.*—15. L' espartenyer.—*Cançó popular.*—16. Desconort.—*Cant de dol.*—17. Lo traginer.—*Maledicció.*—18. La muller del pastor.—*Cançó popular.*—19. Lo cargol y la Marieta.—*Fábula.*—20. La guineu.—*Fábula.*—21. Lo segador.—22. Á ma esposa.—*La vida n' es un cel etc.*—23. Les fargues.—*Cançó. Antiquus servus.*—24. ¡¡Panissars!!—*Aragó! Aragón!*—25. Cassa de nit.—*Cóntamho.*—26. Judhit.—*Stetitque Judhit ante lectum etc.*—27. Cançó.—*Imitació popular.*—28. Lo fill del treball.—*La barretina encara vol dir independència.*—29. Cançó de desdeny.—*Todo es mentira.*—30. Devant la inmensitat.—*¡Jo crech!*—31. Plany.—*Hajau dolor de la dolor de mí.*—32. Cosas del dia.—*Nihil sub sole novum.*—33. Cant de llágrimas.—*Consolatrix afflictorum.*—34. Gelosías.—*.....dulzuras amargas de la vida.*—35. Sparses.—*Qui no es trist de mos dictats no cur.*—36. Los fills de la terra.—*Cançó del Catalá.*—37. Amor... ¡mal de mort!—38. Lo trovayre catalá.—*His ergo consulimus, quibus etc.*—39. Á uns cránis.—*Meditació.*—40. Ahir y avuy.—*¡Cuánta mudanza!...*—41. Folla passió.—*...Hasta el alma!*—42. Fira de matrimonis.—*Recorts d' una professó.*—43. Lo temple gótic.—C'

est l' ideal de la foi etc.—44. La posan de llarch.—*Fará anys per Sant Joseph.*—45. Sonet.—***—46. Elegíaca.—*Sub oscuro nitet.*—47. No n' hi ha d' altre.—*Nyigo, nyigo, nyigo, etc.*—48. Lo cant del trovador.—*Bella cançó n' ha cantada lo trovayre del casteyl.*—49. Los tres toms.—*Como empieza y como acaba.*—50. Pensaments.—*Flors y espinas.*—51. Al Illm. Sr. Dr. D. Tomás Costa y Fornaguera etc.—52. Sombra.—*A la bona memoria d' en Felip Pirozzini.*—*Mis amar souveni etc.*—53. A la Verge María.—*Cuan delicadamente me enamoras. S. J. de la Cruz.*—54. A ma esposa.—*En lo naixement de ma primera filla.*—55. Al treball.—*Llum!*—56. A Deu nostre Senyor.—*Una ánima pecadora.*—57. Enfadament.—*Renyines d' enamorats etc.*—58. Madrigals.—*Pobrets y alegrets.*—59. Barcelona cautiva y lliure.—60. Llágrimes.—61. Cançó de Nadal.—*Nit de Nadal, nit d' alegría.*—62. Amorosa.—63. Judith.—*Fé.*—64. Missatge.—*Vola, vola!*—65. La gran ciutat.—*En sitio y belleza única.*—66. Sant Tomás.—*Firas.*—67. A Na Dolors...—*Ditxós jo, si una vegada lo meu prech fos escoltat.*—68. May més!—*Cert qu' es un fer torment, l' anyorament.*—69. Raconta.—*Mal amor.*—70. Lo pecat original.—*Fragilitat, lo teu nom es de dona.*—71. Amor.—*Dona ¡que vols de mí?*—72. Amor.—***—73. A mon Deu.—*Am á Deu, crech ab Deu, esper en Deu.*—74. Per la patria.—*Ja may.*—75. Amor.—*Amor.*—76. ***—*Sense lema.*—77. A la Llibertat.—*Llum! mes llum. Goethe.*—78. A Sa SS. Pio IX.—*Amor.*—79. A Deu.—*Deus.*—80. La batalla de Lepant.—*Deu y Patria.*—81. Al mellor Rey!—*Auba de patria.*—82. Lo derrer jorn de Patria.—*Felip fou rey y despota etc.*—83. Al ventijol.—*Ven plácido favonio y agradable recrea. Melendez.*—84. Penediment.—*Crech ab Deu, am' á Deu, esper en Deu.*—85. La vida.—*Poema.*—86. Fantasía.—*Oh, joventut, primavera de la vida etc.*—87. Roma.—*Urbis et Orbis.*—88. Remembransa.—*Por qué volveis á la memoria mia etc. Espronceda.*—89. Las bonas festas.—*No es completa desgracia que por ser hoy mis dias etc. Moratin.*—90. La brossa al ull.—91. Al amor meua.—*Mitjdiada.*—92. A ma aymía.—93. La cansó de la Sega.—94. Viudesa.—*Canson tu puoi ben dire etc.*—95. Lo cant del Espós.—96. Santa Eularia.—*In hoc signo vinci.*—97. Gelosía.—*La gelosía es l' amor que sentim per atre cor.*—98. La nova amor.—*Io mi sentu svegliar dentro allo core etc.*—99. L' aureneta.—*Vola.*—100. Per á un album.—101. Un estudiant del dia. — (Comedia). — *Quants n' hi ha que los vendria...*—102. Ditxa somniada. — *Despertar es morir.*—103. Inter nos. — *Intimitats.*—104. Anyorança. — *Malalties del ánima no matan* (M. Aguiló).—105. L' enamorat.—*Ce n' est point son amour qu' il aime, lui: c' est vous.* (M. Rattazzi).—106. ¡Oh, mort!—*Ultim desitx.*—107. Amor mal menat.—*La ausencia es aire— que apaga el fuego chico—y aviva el grande.*—108. Cançó á mitxa nit.—*Notte d' amor...*—109. Sofriment.—*¡Senyor!..*—110. Aspiració.—*Tout pour un seul instant de croyance ou d' ivresse.* (F. Coppée).—111. Avorriment.—*Quia nescis dia neque horam.*—112. Interior.—113.

Lo Combat.—114. A la mort d' un aucell.—*Passer! mortus est.*—
 115. Follia.—*L' aurora in tanto il bel' purpureo volto...* (Tasso).—
 116. Auba d' amor.—*Surge columba mea, amica mea et veni.*—117.
 Tristeses!—*Estich trist!*—118. Cant d' amor.—*Lliurat me sent' de*
terrenals cadenes. (I. Reventós).—119. La mort del héroe.—*Vir.*—
 120. ¡Catalunya!—121. La meva amor.—*Cançó.* — 122. Romiatje.
A Montserrat.—123. Passió.—*Si 'm lleví de bon matí...* (P. Serafi).
 —124. A l' arma!—*Ah! si me sabien entendre, !Ah si me voulien se-*
guí! (Mistral).—125. Misteri.—126. Amor inmens.—*Tots reverdeix*
la fertil primavera... (P. Serafi).—127. Sota l' ombreta.—*Amor pur*
y cast.—128. Avench.—*Amunt!..*—129. Extassis.—*In éxtasi beato.*
 (Aida).—130. Sol... — *¡Oh soletat apacible!..* (Vallfogona.) — 131.
 Ego.—132. Amor.—133. Judas.—*El cordero sin mancilla,—la llä-*
ve de abrir el cielo. (M. de Palau).—134. Allá d' allá.—*Esperansa.*
 —135. Assoleyament.—*Astro mayor del firmamento, salve!* (Caba-
 nyes).—136. ¡Som germans!—*Jesuchrist.*— 137. Misteris.—*Miste-*
riosamente dedicats á la Misteriosa.—138. Lo sermó de la Monta-
 nya.—*Diligite inimicos vestros.*— 139. * * * — 140. Al peu d' una
 tomba.—141. A la Mort.—*¡Malehida!*—142. El derrer cant.—*¿Qué*
'm resta?—143. * * *—*Lo fat.*—144. Desamor.—*Tirana.*—145. Au-
 sencia.—*Anyorança.*—146. A la patria. — 147. Llágrimes. — *Santa*
alegría!—148. Dolor mut.—*Al esser nostro il fatto — non donó che*
il morire. (Leopardi).—149. Era un ángel.—*...su madre besándo-*
la en la frente—angel de Dios llamóla y ángel fué. (Rubió).— 150.
 Esplay.—*La vera felicitat sols está en Déu.*—151. Filosofia.—*¿Qué*
hi farém si es així?—152. Lo capdell del follet.—*Malehit sia.*—153.
 A la meva mare en sos dias.—*14 Mars.*—154. La Fontada.—*Apa*
minyons! — 155. Racansa. — *Hon ray? d'hont vinch? la vida es l'*
anyoransa.—156. A un arbre. — *Oh joventut!* — 157. Fantasía.—
Infern y gloria.—158. Tirant á la copa.—*Amor.*—159. Vol de l'
 esperit. — *En la montanya de Montserrat.* — 160. Epístola.—
Lo llenguatje jocós sovint es molt sério. — 161. Ma vida.—*Io.*
 —162. La fada.—*Cendrosa.*—163. A la amor meua.—*Cel y ter-*
ra.—164. Doll d' amor. — *Per sempre.* — 165. La serena. — *Amor*
d' abisme que m' atraus y afollas.—166. L'herva del amor.—*Verge*
del mantell blau—donémela si us plau—l' herva florida.—167. Al
 malhaurat poeta En Felip Pirozzini y Martí.—*Deu li do gloria.*—
 168. La font del miracle.—*La font del avar,—font seca es encara.*—
 169. Un bon exemple.—*Tant se pecca per carta de mes com per car-*
ta de menos.—170. Las lluminarias.—*Tot son trampas.*—171. Inde-
 pendencia pátria.—*Cant del llatí.*—172. Cançó de seminari.—*Una*
cansoneta nova bé la sentireu cantar.—173. Ali-Baba.—*Rondalla ce-*
lestial.—174. Qui escolta forats... (Comedia).—*No totas las come-*
dias s' han d' acabar casantse.—175. A mossen Joan Montrodon.—
Nostre Senyor li concedeixi uns felissos dias.—176. Los darrers sol-
 dats (1714).—*Los pobles que d' honra viuhén—no podén ser may es-*
clus.—177. Consells.—*Dihent las veritats se perden las amistats.*—

178. Lo mestre de col·legi.—*Lo dijous se'n va á passeig.*—179. A Mallorca.—*Terra de glories generosa y noble etc*—180. L' Orfe.—*No la tireu al sach ¡pobreta! No l'hi tireu!*—181. Sant Bernat d' Alcira.—*Las tradicions relligiosas son lo caliu que conserva la fe del pobles á través de la fredor del indiferentisme.*—182. Miramar.—*Deport segur dels qui del mon les penes...* (Rubió.)—183. Barcelona.—*Virtus unita fortior.*—184. La casa de Natzareth.—*Bon Jesús quan vareu neixer, portaveu corona d' or.*—185. Al porró.—*Porrons van y porrons venen etc.*—186. L' ànima enamorada.—*Amor etern.*—187. A Xauxa.—*Espaternechs.*—188. De pagesa á baronesa.—*Ditxós qui estima ab amor.*—189. Al bailet.—*Vaja, tant es que vinguis com que no.*—190. Pirozzini (E. P. D.)—*Als uns recordant las glories passadas...*—191. Pau Clarís (1640-1641).—192. Lo Rector de Vallfogona.—*Oh soletat benvolguda!*—193.—*La perla de la costa. Comedia en un acte.*—194. Plogut del cel. Comedia.—*El teatro ha de ser la escuela de las buenas costumbres.*—195. Enrera l' esclavatge.—*Tot lo que un poble canta jamay es falsetat.*—196. Las trampas...—197. A la memoria d' un just.—*Dichoso quien olvida.*—198. Al cap vespre.—*Hora baixa.*—199. Cansó popular.—*Anyoransa.*—200. Besada.—*Una olor se movia-de Paradís, y ella torná mes bella -ell mes gentil.* (M. Milá.)—201. Mestral!—*...l' auro que treboulo, de soun alèn mar, terro e ceu.* (Mistral.)—202. Judith.—*Et factum est cum audisset hæc verba Judith vidua...* (Llibre de Judith.)—203. La mort del Just.—*Et obiit placide...*—204. Patria!—*No morirá ton esperit.*—205. A mos germans.—*Elegia.*—206. A un abisme.—*Amor.*—207. Lletra d' amor.—*Ausencia.*

A més, s' han rebut 12 composicions qu' han arribat fora de temps y 5 més que per esser escrites en castellá no poden entrar en concurs.

Lo que 's fa públich pera conexement dels interessats.

Barcelona 9 d' Abril de l' any 1877.—Per O. del J.—Lo Secretari,
FRANCESCH MATHEU.

